BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15 iulie
Nr. 25—28
1995

Monahismul în timpul domniei lui Ştefan Cel Mare şi Sfânt

— 3 ani de la canonizare —

Creştinismul nu-l putem concepe fără un nucleu de asceţi, care privind la Iisus Hristos Mântuitorul lumii, perfecţiunea însăşi, care întrupându-se a luat chip omenesc, făcându-se ascultător până la moarte (Filipeni II, 7—8), trăind în sărăcie (Luca IX, 58) şi într-o desăvârşită morală (Matei V, 48), şi-au asumat sarcina de a fi imitatorii voluntari ai Domnului, premergători ai monahismului, a cărui organizare aşa cum o cunoaştem astăzi, va începe în sec. IV şi V. Nu putem crede că monahismul, aşa de răspândit şi de înfloritor în toată lumea creştină, tocmai în ţara noastră, să nu fi existat chiar de la început, când după romani şi greci, suntem al treilea popor creştinat din Europa.

Teza veche a istoriografiei monahismului românesc, potrivit căreia Sfântul Nicodim (26 decembrie), ctitorul Mânăstirii Vodiţa şi Tismana, din timpul lui Vladislav I (Vlaicu Vodă 1364—1377), a fost întemeietorul vieţii călugăreşti în ţara noastră, trebuie înţeleasă doar în sensul că el a fost un priceput organizator şi îndrumător al ei, după izvodul şi modelul bizantin athonit, de unde a venit, potrivit suflului duhovnicesc de isihasm şi aceasta întru cât începuturile vieţii monahale de la noi, se află încă din sec. al IV-lea.[1]

Părţile Dobrogei — Schiţia Minor — au fost primele care au primit misionarii greci şi din alte părţi ale lumii creştine, care au venit să desăvârşească opera începută deja de Sfântul Apostol Andrei cel întâi chemat. (Matei IV, 18). Aceştia au întemeiat şi primele vetre de credinţă şi nevoinţă pustnicească, atât de înfloritoare pe vremea păstoriei episcopilor străromâni de la Tomis (Constanţa de astăzi).

Tocmai aceasta a determinat pe Sfântul Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareiei Capadochiei (329—379), considerat reorganizatorul monahismului, promotorul social al vieţii călugăreşti şi cel dintâi făuritor de pravile şi rânduieli monastice şi pe Sfântul Epifanie să menţioneze încă pe vremea lor de existenţa călugărilor „sciţi şi audieni".

Întemeierea vieţii monahale şi sihăstreşti în ţara noastră este argumentată şi de numeroase locuri şi localităţi de rezonanţă şi provenienţă călugărească.

Pe întreg cuprinsul patriei noastre, de la Vodiţa la Perii Maramureşului; de la Mare, în centrul şi Nordul Moldovei, liniştea şi frumuseţea locurilor oferite cu dăruire de peisajul ţării noastre fac ca numărul aşezărilor sihăstreşti şi monahale să fie impresionant, aceasta şi pentru că poporul nostru a fost înzestrat din belşug cu acest dar dumnezeiesc al liniştii, al armoniei cu sine şi cu întreaga zidire. Acest popor a iubit dintotdeauna trăirea în mijlocul naturii, liniştea sufletească, cumpănenia şi de aceea el a trăit de-a lungul Carpaţilor, ca într-o uriaşă şi mirifică catedrală ortodoxă, ctitorită de însuşi Ziditorul tuturor.

Aşadar, deducem că erau numeroşi monahi şi pustnici pe tot cuprinsul patriei noastre, care odată intraţi în tagma monahală, renunţau la tot ce îi împiedicau să-şi îndeplinească scopul vocaţiei lor lăuntrice şi se nevoiau să deprindă rânduiala şi tainele vieţii ascetice, să se curăţească de patimi, prin rugăciune, ascultare, post, priveghere, metanii şi alte virtuţi creştine.

De altfel, toţi se sârguiau să fie la înălţimea chemării lor fără să-i silească cineva. Din proprie iniţiativă şi hotărâre fermă, deveneau, cu timpul, oameni ai rugăciunii neîncetate, iscusiţi lucrători ai rugăciunii lui Iisus, de o înaltă ţinută morală, harnici, smeriţi, tăcuţi, silitori la Sfintele Slujbe zilnice de zi şi noapte şi la deprinderile practice. Permanent ocupaţi de mântuirea lor şi deschişi către credincioşii care cercetau schiturile şi mânăstirile, oferindu-le asistenţă religioasă şi duhovnicească după caz.

La urcarea pe tronul Moldovei a lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, (12 aprilie 1457) a fost întâmpinat pe Câmpia Dreptăţii, pe lângă dregători, popor numeros şi de Mitropolitul Ţării Teoctist I, (1452—1477) „cu mulţi călugări".[2]

Tagma clericilor şi monahilor de toate gradele şi categoriile, era destul de numeroasă, o confirmă şi cronica lui Grigore Ureche, că la sfinţirea voievodalei mânăstiri Putna din 3 septembrie 1470, „au fost 64 slujitori numai la Altar". Fără să exagerăm putem spune că au fost şi monahi fără hirotonie, care au asistat la Sfânta Slujbă, alături de credincioşi.[3]

Biserica Ortodoxă era organizată în mitropolie cu reşedinţa la Suceava, cu două episcopii: Rădăuţi şi Roman, unde nu lipseau monahii recrutaţi pentru nevoile acestor eparhii.

(Continuare în pag. a 8-a)

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact

1 Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, „Istoria Bisericii Ortodoxe Române", vol. I., Bucureşti, 1980, pag. 284—293.

2 Grigore Ureche, „Letopiseţul Ţării Moldovei", Bucureşti, 1978, pag. 37.

3 Idem, ibidem, pag. 42.

Introducere în studiul FILOCALIEI*

Din bogatul şi nepreţuitul tezaur al cărţilor duhovniceşti, se impune cu prioritate cunoaşterea FILOCALIEI, cu titlul întreg, FILOCALIA SFINTELOR NEVOINŢE ALE DESĂVÂRŞIRII. Cuvântul **Filocalia** înseamnă „iubirea de frumuseţe" care este totodată şi „bunătate". Cei care l-au folosit mai întâi ca titlu pentru o antologie din scrierile lui Origen au fost Sfinţii Vasile cel Mare şi Grigorie Teologul. Ea este o mare colecţie de scrieri ascetice şi mistice, alcătuite de marii trăitori de viaţă duhovnicească, între secolele IV şi XIV. Cel care le-a adunat, le-a întocmit şi le-a tipărit la Veneţia (1782) a fost cunoscutul scriitor bisericesc din secolul al XVIII-lea, **Nicodim Aghioritul**, vieţuitor la Muntele Athos (de unde şi numele de Aghioritul), mort în 1809, recent canonizat ca sfânt în Biserica ortodoxă din Grecia.

Filocalia, ca şi multe alte cărţi duhoviceşti, au constituit hrana duhovnicească a monahilor din mânăstirile româneşti din cele mai vechi timpuri, dovadă mulţimea cărţilor manuscrise aflătoare în arhivele mânăstireşti, dar mai ales la Academia Română. Precum constata unul dintre marii cunoscători şi iubitori ai acestor cărţi, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului, ele au ieşit curând din biserici şi mânăstiri spre a intra în casele clericilor şi credincioşilor iubitori de Dumnezeu şi de înaintare spre El, prin curăţire de patimi, prin credinţă „lucrătoare de fapte bune" (Iacob II, 17—20).

Părintele Stăniloae, ctitorul Filocaliei româneşti şi îndrumătorul multor generaţii de călugări, clerici, credincioşi chiar, constată că „la noi, în ultima jumătate de veac, s-au împuţinat **izvoarele patristice**, menite să dea o substanţă mai precisă şi mai specific ortodoxă predicii şi trăirii creştine". El are meritul de a fi înfruntat toate piedicile şi a trece peste greutăţile din prima jumătate a secolului nostru până azi, şi de a fi dat pe româneşte această comoară a spiritualităţii ortodoxe, în cele 12 volume ale Filocaliei apărute până azi. Pentru setea duhovnicească a poporului nostru cu care a primit apariţia primului volum (1947) este semnificativ faptul că prima ediţie **s-a epuizat în câteva săptămâni**, fiind necesară scoaterea lui în a doua ediţie, înainte de a purcede la publicarea celorlalte volume.

Pentru istoria apariţiei primelor volume din Filocalia românească, notăm următoarele date, mai puţin cunoscute:

Volumul I, în cele două ediţii, a apărut în anul 1947, cu colaborarea ieromonahului Serafim Popescu, de la mânăstirea Brâncoveanu şi a ieromonahului Arsenie Boca, pe care traducătorul îl numeşte „bunul meu student de odinioară, care mi-a rămas mereu aproape".

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

* Contribuţie la elaborarea unei tematici pentru disciplina de învăţământ: „Formarea duhovnicească şi misionară", existentă în planul de învăţământ al Facultăţilor de Teologie.

Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa" de către Universitatea din Oradea

Împlinirea, în februarie trecut, a venerabilei vârste de 80 de ani, de către Prea Fericitul Părinte Teoctist, patriarhul României, a prilejuit acordarea de către Senatul Universităţii din Oradea, Înaltului ierarh, a titlului de „Doctor Honoris Causa", ca semn de cinstire pentru îndelungata Sa slujire la altar şi în scopul consolidării unităţii de credinţă a tuturor românilor.

Hotărârea Senatului Universităţii i-a fost adusă la cunoştinţă Prea Fericirii Sale, de către Domnul rector, prof. ing. dr. Teodor Maghiar, cu prilejul festivităţilor de comemorare a împlinirii a 70 de ani de când Biserica noastră a fost ridicată la rang de Patriarhie şi a 110 ani de la dobândirea autocefaliei.

Pentru înmânarea titlului a fost fixată data de 2 iunie 1995, în cadrul celei de a V-a Sesiuni de Comunicări ştiinţifice, când Prea Fericirea Sa a întreprins o vizitaţie canonică în Eparhia Oradiei.

1. Sosirea la Oradea

Sosirea a avut loc în după amiaza Praznicului Înălţării Domnului (joi, 1 iunie 1995), Întâistătătorul Bisericii noastre fiind întâmpinat la aeroport de către Prea Sfinţitul Episcop dr. Ioan Mihălţan, al Oradiei, Prea Sfinţitul Justinian Chira, al Maramureşului şi Sătmarului, Prea Sfinţitul Iustin Sigheteanul, arhiereu vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului.

Din partea Universităţii Oradea a venit în întâmpinare Dl. rector profesor inginer dr. Teodor Maghiar, membri ai Senatului Universităţii şi studenţi.

Au fost prezenţi, de asemenea, Dl. Ionel Ungur, prefectul Judeţului Bihor, Dl. Petru Filip, primarul Municipiului Oradea, alţi reprezentanţi ai unor instituţii publice din Oradea, ai Adunării eparhiale şi Consiliului eparhial, ai Protopopiatelor şi mânăstirilor din Eparhie.

Prea Sfinţitul Episcop Ioan şi Dl. rector Teodor Maghiar au adresat Înaltului oaspete un scurt cuvânt de bun venit, după care Prea Fericirea Sa a dat expresie bucuriei şi emoţiei de a fi revenit „după mulţi ani de împreună lucrare cu preoţimea şi credincioşii bihoreni pe sfintele plaiuri ale acestui minunat colţ de ţa-

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. dr. Dumitru Abrudan

Clipe de mare însemnătate şi de meditaţie profundă*

Cuvântul P. F. Patriarh Teoctist după acordarea titlului

Am reflectat de acasă la o temă pe care am intitulat-o: **„Cultură şi Biserică"** şi pe care intenţionam să o prezint, cum se obişnuieşte, în astfel de împrejurări, în faţa Domniilor Voastre. Regăsindu-mă însă într-un moment atât de emoţionant, m-am decis să încredinţez Domnului Rector tema tratată, spre a fi eventual publicată în analele Universităţii şi voi încerca să răspund cinstirii ce mi-aţi făcut printr-o altă cuvântare, inspirată din sentimentele profunde trăite de mine astăzi.

Tânărul părinte decan, care a înfăţişat modesta mea prezenţă în viaţa Bisericii, în cei mai bine de 60 de ani de slujire ca preot şi ierarh, a reuşit să mă transpună în planul realităţilor pe care le-am trăit şi să-mi reîmprospăteze amintirea preocupărilor şi idealurilor ce m-au însufleţit încă din tinereţe.

Ceea ce doresc să subliniez în legătură cu propria mea persoană este că am aparţinut unei familii de oameni credincioşi, pe care nu pot să nu o pomenesc şi să nu o îmbrăţişez cu sufletul, în aceste clipe atât de impresionante.

Faptul că, astăzi, o instituţie de un asemenea prestigiu, cum este Universitatea din Oradea, a găsit cu cale să marcheze printr-o manifestare specială împlinirea vârstei de 80 de ani, la care bunul Dumnezeu m-a învrednicit să ajung şi să-mi confere ca semn al preţuirii ostenelilor mele, în slujirea Bisericii Mântuitorului, distincţia de „Doctor Honoris Causa", nu poate fi interpretat decât ca un rod şi o consecinţă directă a jertfelor din decembrie 1989, care au înlăturat bariere ce păreau de netrecut şi au permis ca iată, eu, un slujitor al

(Continuare în pag. a 2-a)

† TEOCTIST
Patriarhul României

* Cuvântarea rostită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist cu prilejul acordării de către Universitatea din Oradea a titlului de „Doctor Honoris Causa".

Din întâmplare nu poate rezulta nici măcar o linie dreaptă*

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Prea Sfinţiile Voastre,
Onorate autorităţi,

Este o bucurie deosebită să fim astăzi la această slujbă în aer liber, împreună cu un număr atât de mare de credincioşi, pe locul unde se va zidi viitoarea catedrală a Oradiei. Sfinţirea locului s-a făcut mai înainte. Noi ne aflăm aici cu un prilej anume, pe care ni l-a oferit Universitatea din Oradea, domnul rector T. Maghiar şi Senatul Universităţii, şi anume decernarea titlului de doctor honoris causa, P.F. Părinte Patriarh Teoctist.

Este un omagiu pe care, iată, Universitatea din Oradea s-a gândit să-l aducă, cea dintâi, personalităţii şi activităţii deosebite, desfăşurate timp de foarte mulţi ani, în slujba B.O.R., în vremuri grele, de către Părintele Patriarh Teoctist.

Întâi monah la o mânăstire din Moldova, apoi vicar în Moldova, episcop vicar patriarhal, apoi episcop la Arad, apoi mitropolit la Craiova, mitropolit la Iaşi şi în cele din urmă Patriarh al tuturor românilor, până în ziua de astăzi, P.F. Teoctist stă în mijlocul nostru acum, cu o incredibilă tinereţe, la o vârstă cu adevărat patriarhală.

Aş vrea să vă asociez pe toţi cei prezenţi să-i facem P.F. Sale o urare de multă sănătate şi de mulţi ani fericiţi şi de acum încolo după ce, incredibil — uitaţi-vă la Prea Fericirea Sa — nu de mult l-am sărbătorit la împli-

(Continuare în pag. a 7-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

* Cuvânt rostit la Sf. Liturghie din data de 4 iunie 1995, la Oradea.

O pilduitoare slujire închinată credinţei străbune şi unităţii neamului*

Încredinţarea ce mi s-a făcut de către Rectoratul Universităţii din Oradea spre a rosti tradiţionala „laudatio", cu prilejul acordării de către Senatul universitar a titlului de „Doctor Honoris Causa" Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României, reprezintă pentru mine o mare onoare, dar, în acelaşi timp, şi o sarcină de mare răspundere.

Dificultatea examenului la care sunt supus constă în aceea că personalitatea Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române nu poate fi abordată separat, ci în strânsă corelaţie cu Instituţia divino-umană pe care o reprezintă şi ca atare, a înfăţişa, fie şi succint date şi înfăptuiri din venerabila viaţă a Prea Fericirii Sale înseamnă de fapt a sintetiza un capitol de istorie bisericească ce acoperă o perioadă de timp de mai bine de o jumătate de secol, perioadă marcată, precum se ştie, în plan mai îndepărtat, de urmările dureroase şi grele ale celui de-al doilea război mondial, iar mai apoi de cumplita apăsare şi dominaţie comunistă.

Adoptând decizia de a-i acorda Prea Fericirii Sale, ca prinos de cinstire, acest titlu academic, Senatul Universităţii Oradea şi Dl. Rector personal au luat în considerare **îndelungata şi pilduitoarea slujire închinată Bisericii şi ţării, credinţei străbune şi unităţii neamului** de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi în egală măsură, ataşamentul şi dragostea părintească, manifestate permanent de Prea Fericirea Sa faţă de plaiurile şi oamenii Bihorului şi faţă de instituţiile şi aşezămintele noastre de cultură şi spiritualitate.

Hotărârea, care îşi a'lă concretizarea în festivitatea de azi, a fost luată în contextul împlinirii, în februarie a. c., de către Prea Fericirea Sa a venerabilei vârste de 80 de ani.

Psalmistul mărturiseşte că o astfel de vârstă este hărăzită doar celor mai tari dintre oameni. Prea Fericirea Sa face parte dintre aceştia.

Tăria care îl caracterizează pe Întâistătătorul Bisericii noastre este în primul rând cea a credinţei şi a vocaţiei pentru cele sfinte. Din impulsul unei astfel de credinţe şi al unei astfel de vocaţii şi-a îndreptat Prea Fericirea Sa paşii, încă de la vârsta de 14 ani spre mânăstire, ucenicind întru rugăciune şi ascultare la Vorona şi mai apoi la marea lavră a Moldovei — Mânăstirea Neamţ.

În toamna anului 1932 şi-a început studiile seminariale la Cernica, lângă Bucureşti, unde funcţiona un Seminar monahal de prestigiu, iar după absolvire a urmat cursurile Facultăţii de Teologie, din cadrul Universităţii Bucureşti, devenind licenţiat în 1945. Între timp, fusese hirotonit ierodiacon, pe seama catedralei patriarhale din Bucureşti.

Dorul după plaiurile natale îl va readuce însă în Moldova, unde este numit şi hirotonit preot, la catedrala mitropolitană din Iaşi. Aici se înscrie şi frecventează cursurile, pe timp de doi ani, la Facultatea de Litere şi Filosofie.

Beneficiind de acum de o pregătire teologică superioară a fost numit, concomitent cu slujirea la altar şi exarh al mânăstirilor din Moldova, iar din 1948 — vicar administrativ al Mitropoliei. La cârma acestei Eparhii se afla pe atunci mitropolitul Justinian Marina, viitor patriarh al României. Alături de acesta, tânărul vicar s-a dăruit trup şi suflet Moldovei, copleşită la vremea aceea de sărăcie, suferinţă şi foamete, în urma războiului şi a îndelungatei secete.

Văzând în sârguinciosul său vicar un om dăruit slujirii, mitropolitul Justinian, ales în iunie 1948 ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, îl va aduce cu sine la Bucureşti şi în martie 1950 îl va propune Sfântului Sinod pentru promovare ca episcop vicar patriarhal. Timp de 12 ani îl va seconda Prea Sfinţitul Episcop vicar patriarhal Teoctist Botoşăneanu pe patriarhul Justinian în rezolvarea spinoaselor probleme ale Bisericii, într-o epocă în care abuzul ateismului şi duritatea măsurilor statului comunist au afectat profund viaţa Bisericii.

Desigur că purtării de grijă a lui Dumnezeu se datorează, în primul rând, faptul că Biserica Ortodoxă Română n-a cunoscut totuşi, în acei cumpliţi ani, încercările de care a avut parte Biserica Ortodoxă Rusă, de pildă, unde sfintele altare au fost profanate, lăcaşurile de închinăciune dărâmate şi închise pe de-a rândul, iar preoţii ares'aţi şi martirizaţi. Dar nu trebuie trecute sub tăcere nici aportul şi tactul patriarhului Justinian în a cârmui cu înţelepciune şi prudenţă corabia Bisericii, ferind-o de zdruncinături şi lovituri care să-i fi fost fatale. Ca prim sfetnic l-a avut, aşa cum am spus, pe vicarul său patriarhal Teoctist Botoşăneanu.

Între 1950 şi 1954 episcopul vicar patriarhal de atunci P. S. Teoctist a îndeplinit şi funcţia de rector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, răstimp în care, s-au adoptat o serie de măsuri privind învăţământul teologic de toate gradele, între care şi redactarea şi tipărirea de manuale şi cursuri universitare utilizate şi azi, cu îmbunătăţirile de rigoare.

Când în 1962 a devenit vacant scaunul de episcop al Aradului, Colegiul Electoral Bisericesc l-a rânduit pe Prea Sfinţitul Episcop Vicar patriarhal Teoctist să păstorească această Eparhie de la graniţa de vest a ţării. Începea astfel un itinerar pastoral-misionar, care se va desfăşura pe un lung traseu în absolut toate provinciile istorice ale României.

Timp de 11 ani de zile a activat Prea Fericirea Sa ca episcop al Aradului.

La Bucureşti activase aşa cum am spus 12 ani. Accentuez acest lucru pentru a arăta că peste tot unde a poposit, n-a fost vorba doar de o trecere ocazională ci de o temeinică şi deosebit de fructuoasă slujire.

În timpul cât a fost episcop al Aradului, Prea Fericirea Sa a devenit pentru un an şi diriguitorul treburilor bisericeşti ale Episcopiei Oradiei, în calitate de episcop locotenent. Aceasta s-a întâmplat în 1969 când a devenit vacantă această Eparhie.

De acest popas la Oradea se leagă unele măsuri care au vizat consolidarea unităţii noastre de credinţă şi îndreptarea unor stări de lucruri ce se impuneau a fi luate în considerare.

De atunci îl socotesc bihorenii pe Prea Fericirea Sa ca pe propriul lor păstor sufletesc şi tot de atunci a rămas şi Prea Fericirea Sa legat sufleteşte de Oradea, de Zalău, de Beiuş, de Aleşd şi Tinca şi, în general, de toţi slujitorii altarelor şi de credincioşii de pe aceste meleaguri.

În 1973, Prea Fericirea Sa a preluat cârma Mitropoliei Olteniei. Aşa precum atunci când a venit să păstorească în Ardeal a adus de peste munţi unele rânduieli şi tradiţii specifice acelor părţi de ţară, tot astfel şi acum va căuta să îmbogăţească viaţa bisericească a Olteniei cu rânduieli şi tradiţii specifice Ardealului.

Voia lui Dumnezeu a fost ca de la Craiova, Prea Fericirea Sa să se întoarcă pe plaiurile natale, în Moldova. În 1977 a fost ales mitropolit al Moldovei şi Sucevei.

Se părea că după mitropolitul de pioasă memorie Iustin Moisescu, care îl precedase şi care a lăsat în urmă, în Arhiepiscopia Iaşilor, împliniri cu adevărat remarcabile, succesorul său n-ar prea avea multe de făcut. Dar vocaţia de ctitor şi păstor încercat i-au ajutat Prea Fericirii Sale să adauge la acele înfăptuiri, altele pe potrivă. Astfel, de numele Prea Fericirii Sale se leagă ampla lucrare de restaurare a pa-

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan

---

* Cuvânt rostit cu prilejul acordării de către Universitatea din Oradea a titlului de „Doctor Honoris Causa" Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României.

Clipe de mare însemnătate şi de meditaţie profundă

(Urmare din pag. 1)

Bisericii, să pot reflecta la o temă ca cea care priveşte cultura şi credinţa, Biserica şi Şcoala, religia şi ştiinţa, amvonul şi catedra. Datorită unor astfel de profunde transformări mereu va trebui să ne raportăm la evenimentele din decembrie 1989, ca la un prim moment în cronica vieţii şi devenirii noastre ulterioare.

Desfăşurată pe parcursul a mai multor decenii, înainte şi după decembrie 1989, viaţa mea am închinat-o într-adevăr slujirii Bisericii şi semenilor mei, dar cu toate acestea n-aş dori să primesc şi să interpretez omagiul Dumneavoastră, ca adresat mie personal, ci mai degrabă să-l îndrept spre Biserica noastră, care a comemorat în acest an, cu profunde rezonanţe în veşnicie, şapte decenii de când ea a devenit Patriarhie şi 110 ani de când şi-a dobândit autocefalia.

Aş dori, de asemenea, să interpretez omagiul Dumneavoastră ca adus eroilor şi martirilor neamului nostru, pe care i-am cinstit ieri, de ziua Înălţării Domnului, hărăzită din timpuri străvechi să fie şi zi de pomenire şi slăvire a tuturor celor ce şi-au jertfit viaţa pe altarul patriei.

De asemenea, aş dori ca cinstirea şi preţuirea Dumneavoastră să fie închinată aleselor chipuri de ierarhi şi cărturari de mare faimă, care au trăit şi au luptat în acest colţ de ţară românească pentru continuitatea credinţei noastre şi apărarea fiinţei naţionale.

Sunt recunoscător bunului Dumnezeu că mi-a rânduit să ajung şi să slujesc şi aici, în ţinutul Bihorului, în anii amintiţi de părintele decan, cunoscând preoţi devotaţi misiunii lor, ca şi mulţi intelectuali de prestigiu, ctitori de învăţământ universitari şi făuritori de cultură. Dar, chiar mai de dinainte de a fi ajuns în părţile Bihorului, mi-a fost dat să cunosc, nu numai din istorie, ci şi personal chipurile ierarh lor care au păstorit aici, unul mai luminat decât celălalt. Pe episcopul Roman Ciorogariu, participant la actul sfânt de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, şi împreună lucrător cu fruntaşii români de atunci pentru Unirea cea mare, am apucat să-l cunosc din presa vremii, din paginile sale bogate de ziaristică şi memorialistică, drept un bărbat înzestrat cu înţelepciune şi un luptător neînfricat pentru drepturile conaţionalilor săi, chemat să fie primul episcop al Oradiei şi să reînnoade astfel firul străvechii tradiţii ortodoxe, aici în părţile Bihorului.

I-am găsit urmele şi în arhiva Episcopiei Aradului, putând să mă edific astfel şi mai mult asupra personalităţii sale de excepţie şi a virtuţilor care i-au înfrumuseţat chipul său de patriarh.

Ce pot spune despre cel care i-a succedat în scaun lui Roman Ciorogariu şi care a fost episcopul martir Nicolae Popovici? A vrut Dumnezeu ca prin anii 40—41, când el a cunoscut grele suferinţe ale izgonirii sale din eparhie de către ocupanţii hortyşti, să-l întâlnesc la Patriarhie, unde aşa cum s-a spus eram diacon. Episcopul Nicolae Popovici m-a abordat direct şi m-a chemat să-i fiu secretar eparhial. Gestul său m-a impresionat profund şi deşi vremurile nespus de grele m-au împiedicat, pe mine un fiu al Moldovei să vin şi să fac ascultare sub păstorirea lui în ţinutul acesta de o bogăţie spirituală inegalabilă al Bihorului, eu am continuat să mă simt foarte aproape de el, să-l admir şi să-l preţuiesc pentru vrednicia lui. Mult m-au întristat apoi suferinţele sale de la Mânăstirea Cheia.

Şi de celălalt ierarh care a păstorit mai apoi la Oradea şi care a fost vrednicul de pomenire episcop Vasile Coman am fost foarte mult legat sufleteşte. Într-un astfel de moment pot să spun că între cei care l-au determinat pe vrednicul protopop de Braşov, tată de familie şi părinte duhovnicesc foarte stimat, să accepte a deveni episcop al Oradiei, m-am numărat şi eu, care l-am preţuit şi am văzut în el un urmaş demn al vrednicilor bărbaţi care i-au precedat. I-am fost prieten şi mi-a dăruit şi el prietenia sa, încă de pe când eram episcop vicar patriarhal. Ajungând să fie ales episcop al Oradiei, personal i-am pregătit instalarea, reşedinţa şi buna primire în eparhie, aşa cum ştiu toţi cei de aici, care au tâmplele albe ca şi mine.

Dar nu numai de astfel de mari personalităţi din părţile Bihorului mă simt legat sufleteşte şi le port o adâncă preţuire ci cu multă pioşenie îmi aduc aminte ataşamentul şi jertfelnicia credincioşilor bihoreni pentru ortodoxia lor străbună. Mi-au rămas vii în memorie întâlnirile cu ei la sfinţirile de biserici şi la alte popasuri pe care le-am făcut în această eparhie, ca episcop locotenent. Am sărutat atunci cu privirea inimile lor pline de iubire şi i-am încurajat în strădania lor de a-şi păstra identitatea naţională şi spirituală.

Neuitate au rămas pentru mine şi întâlnirile cu protopopii şi preoţii atât de disciplinaţi şi atât de osârduitori din Bihor şi Sălaj. Amintirea lor o voi duce cu mine în veşnicie.

Iată că acum, fără să mă aştept, Dumnezeu m-a readus în mijlocul lor, ca să trăiesc **clipe de mare intensitate** şi de meditaţie profundă la responsabilitatea care îmi apasă pe umeri.

Reflectând la tot trecutul meu, îmi dau seama că Bisericii îi datorez tot ce am înfăptuit bun până în prezent. Încă din pruncie m-am simţit ocrotit la sânul ei şi tot aşa am fost îndrumat şi povăţuit de ea şi în anii în care am învăţat carte şi m-am format ca om.

Pregătirea mea teologică am început-o, aşa cum s-a spus, în seminarul monahal de la Mânăstirea Cernica, ctitorit de primul patriarh al ţării — Miron Cristea, un strălucit ardelean din părţile Topliţei. Eu şi mai mulţi ierarhi, care mai suntem în viaţă am învăţat acolo timp de 8 ani, sub îndrumarea şi severa disciplină a eruditului profesor Chesarie Păunescu, devenit ulterior episcop la Galaţi, şi în egală măsură sub atenta purtare de grijă şi dragostea părintească a profesorului de geografie — Firmilian Marin, viitorul mitropolit al Olteniei. Acesta din urmă şi împreună cu patriarhul Justinian Marina m-au hirotonit în 5 martie 1950, în biserica Sf. Spiridon din Bucureşti, ca episcop vicar patriarhal.

Şi ajungând la numele patriarhului Justinian, doresc să spun că nu numai în acele momente, dar în toată viaţa mea am purtat în minte şi în inimă imaginea chipului său. Chiar şi în clipele de la revoluţia din decembrie 1989 şi de la începutul lui ianuarie 1990, peste care părintele decan a trecut foarte uşor, spre a nu mai răscoli amintiri ale unor fireşti şi omeneşti frământări, l-am avut ca model pe patriarhul Justinian.

Tinereţea mea ca şi vârsta la care am ajuns mă leagă de patriarhul Justinian. Dintru început am împletit cu el râvna mea de viţuitor la Mânăstire cu râvna lui de preot de enorie, entuziasmul meu de proaspăt licenţiat în teologie, cu responsabilitatea şi maturitatea sa de preot şi tată de familie, pregătit mai apoi de a îmbrăţişa şi el monahismul şi a deveni ierarh, în vremuri de răscruce pentru Biserica noastră, cum au fost cele din 1945. De atunci am gândit şi am activat mereu împreună. Ne-am împărtăşit bucuriile şi necazurile. Am fost martor al tuturor biruinţelor şi înfrângerilor sale, pe parcursul celor cinci ani, cât i-am fost vicar la Iaşi şi, ulterior, pe parcursul celor aproape 30 de ani de patriarhat al său. M-au cutremurat, nu odată, marile dificultăţi în care s-a aflat. Iată de ce m-au durut atât de mult şi mă doresc acum cele ce cu rea voinţă s-au scris şi se mai scriu şi acum despre patriarhul de atunci al Bisericii Ortodoxe Române. Ca funcţie, patriarhul însumează responsabilitatea în slujire, după cum tot el însumează şi reprezintă activitatea Ortodoxiei noastre. Cât îl priveşte pe patriarhul Justinian, martor i-am fost că niciodată n-a cedat în faţa puterii seculare nici „o iotă sau o cirtă" din drepturile Bisericii şi dacă viaţa i-a fost scurtată atât de mult s-a datorat faptului că a jertfit-o pe altarul sacru al credinţei şi slujirii preoţeşti. Acest vâlcean a avut o concepţie extraordinară despre Biserică şi despre menirea ei în viaţa neamului. Era conştient că străbate nişte vremuri extrem de grele, dar le-a străbătut cu curaj, nelăsându-se îngenunchiat de ele. De la el am învăţat foarte multe lucruri pentru viaţa şi slujirea mea. Sub urmaşul său Patriarhul Justin şi sub păstorirea mea dificultăţile nu s-au împuţinat ci s-au înmulţit, devenind copleşitoare uneori. Conştiinţa creştină a fost tulburată de nelegiuiri şi abuzuri cum au fost dărâmările de biserici, mai ales în Bucureşti. Astfel de nefericite întâmplări le vom purta mereu ca pe o rană în sufletele noastre. Fără a căuta scuze, dorim a arăta totuşi că nu s-a dat vreodată aprobare sau consimţământ tacit pentru astfel de acţiuni diabolice. Dacă ar fi să liniştim totuşi conştiinţa fiilor noştri duhovniceşti ar fi de datoria noastră a ierarhiilor şi a mea în primul rând să spunem că în toţi aceşti ani de dificultăţi şi persecuţii s-au zidit totuşi sute de biserici, s-au restaurat şi s-au întreţinut mânăstirile noastre, e adevărat, cu jertfe neprecupeţite din partea credincioşilor.

Ceea ce nu trebuie să uităm, iubiţi fraţi şi surori, e faptul că din cei 70 de ani de Patriarhat, 45 de ani i-am străbătut în vremurile de prigoană a ateismului militant când trebuia să se plătească scump orice fel de activitate misionară, catehetică şi pastorală. În ciuda multor îngrădiri, Biserica noastră, cu ierarhii şi preoţii ei s-au zbătut să reziste totuşi şi să-şi facă datoria.

Iată, de ce, într-un moment de sinceritate ca acesta, nu pot să nu spun cât de nedrepte sunt unele acuze şi insinuări care ni se aduc din partea unor fraţi episcopi din „cealaltă strană" sau din partea unor fii duhovniceşti de ai noştri, care n-au avut cum cunoaşte realităţile. Noi nu le socotim lor ca un păcat judecăţile ce le rostesc asupra noastră pentru că suntem convinşi că dacă ar fi fost în miezul frământărilor şi încercărilor prin care a trecut Biserica, ar fi mai reţinuţi în atitudinea lor.

Dar, să-mi îndrept acum gândul spre Dumneavoastră, „Soborul" de decani, în frunte cu Domnul Rector şi să vă spun cât de mult şi cu câtă sete a aşteptat Biserica noastră, cu clerul şi credincioşii ei, să apuce o astfel de zi când porţile Universităţii şi ale şcolilor, să-i fie şi ei deschise, iar universitarii, dascălii, studenţii şi elevii să cerceteze şi ei biserica.

Chiar dacă statul ateu n-a permis să existe legături oficiale şi deschise între noi, este cu dreptate să spunem că şi în timpul dominaţiei comuniste, colegi de ai Dumneavoastră ştiuţi şi neştiuţi, intelectuali de prestigiu şi chiar oameni cu funcţii de răspundere în administraţie s-au expus pe ei înşişi şi şi-au periclitat situaţiile ajutându-ne în lucrarea noastră bisericească.

Deşi astăzi, în libertatea de care dispunem, nu ne mai simţim ameninţaţi pentru deciziile pe care le adoptăm, totuşi vreau să spun că m-a impresionat şi a fost cu totul neaşteptat gestul Dumneavoastră faţă de mine şi hotărârea pe care aţi luat-o de a-mi acorda o asemenea onoare, îmi întăreşte convingerea că aţi ajuns şi Dumneavoastră la convingerea că ştiinţa şi cultura fără credinţă nu pot aduce roadele pe care le preconizăm. Un vestit profesor, de pe vremuri, de Istoria bisericească universală, de la Facultatea de Teologie din Bucureşti stăruia mult asupra lucrului acestuia. Dar şi ierarhii Bisericii noastre, profesorii de Teologie şi credincioşii noştri de azi împărtăşesc aceeaşi convingere că între religie şi cultură, între ştiinţă şi credinţă nu poate fi decât o relaţie firească, de armonie şi preţuire reciprocă. Cele două realităţi ale sufletului: raţiunea şi credinţa trebuie să fie în consonanţă şi dialog una cu alta.

Cu multă recunoştinţă doresc să Vă mulţumesc pentru dragostea cu care m-aţi tratat astăzi şi să arăt că pentru mine este o mare cinste să fac parte din rândurile Dumneavoastră, a membrilor Senatului Universităţii din Oradea.

La rândul meu, doresc să Vă împărtăşesc preţuirea şi profundul respect pe care le nutrim noi, oamenii Bisericii faţă de Dumneavoastră şi faţă de toţi cei care lucrează la catedră, în ateliere şi laboratoare sau în instituţiile de cercetare. Când toate strădaniile pe care le depuneţi Dumneavoastră sunt însoţite şi de credinţa în Dumnezeu, atunci ex stă o garanţie că rezultatul lor nu poate fi decât spre binele tinerilor pe care îi formaţi şi a noastră a tuturor.

Aş dori să îndrept un cuvânt şi către studenţii Dumneavoastră, către întregul tineret orădean. Îmi îngădui ca la vârsta şi responsabilitatea mea să le adresez cu dragoste părintească îndemnul de a studia şi a se forma fiecare cât mai temeinic în domeniul său, dar să nu ezite a aprofunda şi cunoaşterea lui Dumnezeu, a adevărurilor de credinţă creştină, de a bătători şi calea rugăciunii şi a evlaviei. Lucrul acesta e de altfel valabil pentru oricine pentru că vremurile sunt grele şi le simţim fiecare în locul şi în starea în care se a'lă, încât, fără ajutorul lui Dumnezeu şi fără credinţa noastră în El nu vedem cum s-ar putea îndrepta lucrurile şi cum am putea aşeza dreptatea, pacea şi moralitatea în societatea noastră actuală. Dintotdeauna şi peste tot în lume, deci şi la noi în România, idealurile şi năzuinţele oamenilor s-au putut concretiza şi au avut şanse de dăinuire numai când au fost zidite pe adevăr, dreptate şi credinţă.

Trăim într-o Europă care se preocupă de unitatea ei şi care urmăreşte integrarea tuturor statelor şi popoarelor în această unitate. Este important însă să nu se uite că această Europă este şi creştină. Popoarele europene au, în totalitate, o îndelungată tradiţie şi istorie creştină. Nu trebuie ignorat acest element unificator care este Creştinismul nostru european şi mai ales nu trebuie ca tocmai acest element să fie folosit pentru accentuarea dezbinărilor, disensiunilor şi chiar confruntărilor. Mesajul creştin al păcii şi bunei voiri între oameni a fost vestit peste tot în Europa şi datoria noastră, a slujitorilor Bisericii, în primul rând, este să-l valorificăm şi să-l facem credibil prin ataşamentul şi identificarea noastră cu el.

Sunt bucuros să văd că se află în sală şi fraţii noştri episcopi ai celorlalte Biserici din Oradea, respectiv Prea Sfinţitul Episcop Vasile Hosu al Episcopiei Catolice de Rit bizantin şi Prea Sfinţitul Episcop Iosif Temple al Episcopiei Romano-Catolice din Oradea. Sunt încredinţat că şi Prea Sfinţiile Lor împărtăşesc aceeaşi convingere că ne revine tuturor datoria de a vesti aici la noi şi peste tot în Europa şi în lume mesajul creştin al dragostei, al păcii şi al toleranţei.

În calitatea noastră de creştini, trebuie să recunoaştem că avuţia noastră cea mai mare este credinţa în Dumnezeu, în acelaşi Dumnezeu al tuturor neamurilor. Şi pentru că ne aflăm aici la Oradea, la numai câţiva kilometri de graniţă, nu trebuie să ignorăm faptul că în Duminici şi Sărbători acelaşi clopot ne adună şi pe noi românii, din Ţara Românească şi pe ungurii din Ţara Ungurească, în bisericile noastre, în care îi înălţăm rugăciuni, cereri şi laude Aceluiaşi Părinte ceresc. Auzim şi unii şi alţii glasul clopotelor de la bisericile şi din ţara celorlalţi. Dacă aceste clopote ne cheamă pe toţi cu acelaş glas la rugăciune, la pocăinţă şi înţelegere, de ce nu ne-am asculta şi glasul inimilor noastre care ar putea fi tot atât de clar şi purtător al aceluiaş mesaj evanghelic ce se vesteşte în lume de aproape 2000 de ani. Oare Hristos nu este Acelaşi dincoace şi dincolo de graniţele care ne despart şi care nu sunt decât o fâşie îngustă de pământ.

Să păşim, iubiţi fraţi cu acest mesaj, unii spre alţii având mai multă încredere în viitorul nostru pentru că cu acest mesaj a străbătut omenirea un drum atât de lung şi atât de greu. Cu cât vom fi mai mult ataşaţi de el, cu atât se vor potoli şi se vor stinge mai repede luptele şi războaiele, confruntările armate şi vărsările de sânge pe care din nefericire le vedem aici în Europa, în imediata noastră vecinătate, dar şi în alte părţi ale lumii. Câţi morţi, câţi răniţi, câţi orfani şi câte văduve n-au rămas de pe urma focarelor de război care există de atâţia ani în Europa şi în Asia.

Oamenii de bine, credincioşii care mărturisesc crezul creştin trebuie să-şi facă auzite glasurile spre a se pune capăt vrajbei, urii şi războaielor.

Biserica noastră, şi nu numai ea, ci toate Bisericile din Europa şi din lume împărtăşesc o mare îngrijorare în legătură cu nelinişte şi instabilitatea ce se observă azi în diferite părţi ale globului. Ele, Bisericile nu pot fi nepăsătoare faţă de cei suferinzi şi nedreptăţiţi, faţă de păcat, abuzuri şi moarte.

Aş vrea să arăt că m-a impresionat spiritul de deschidere şi apropiere de care a făcut dovadă Universitatea din Oradea, invitând la această sesiune de comunicări şi reprezentanţi ai altor Universităţi din ţară şi de peste hotare. Am reţinut din luările lor de cuvânt acelaşi interes şi aceeaşi dorinţă pentru pace şi bună înţelegere.

Încheind acest cuvânt al meu aş dori, Domnule Rector, să răspund bucuriei ce mi-aţi făcut cu o caldă îmbrăţişare, iar pe D-nii decani şi pe studenţii Universităţii să-i asigur de cea mai înaltă preţuire.

Totodată, aş dori să arăt că cinstirea pe care mi-aţi acordat-o o voi împărţi cu fraţii mei întru slujire, membrii sfântului Sinod al B.O.R., cu toţi care fac parte din forurile de conducere ale Bisericii, respectiv cu membrii Adunării Naţionale Bisericeşti, între care vă număraţi şi Dvs. Domnule Rector. Îi mai adaug şi pe bunii credincioşi ai Bisericii noastre şi pe vrednicii preoţi de la parohii şi din mânăstiri.

Să-mi îngăduiţi ca să Vă ofer şi eu, la rândul meu, Dumneavoastră şi Universităţii pe care o reprezentaţi o lucrare binecunoscută şi care cred că a fost luată în considerare când aţi adoptat hotărârea de a-mi acorda acest titlu de „Doctor Honoris Causa". Este vorba de „Biblia lui Şerban Cantacuzino", de la 1688, ediţia jubiliară, pe care am retipărit-o în 1988.

Oferim, de asemenea, Universităţii o icoană cu sfinţii Brâncoveni. Perioada brâncovenească, arta şi cultura ce s-au plămădit în ea este la loc de mare cinste în istoria noastră naţională şi a Bisericii.

Aş vrea apoi, D-le Rector, ca Dumneavoastră personal să Vă ofer, şi nu în schimbul togei acesteia, pe care o preţuiesc foarte mult, ci pentru vrednicia şi prietenia cu care m-aţi onorat, să Vă ofer cea mai înaltă distincţie pentru laici a Patriarhiei noastre, care este cruceа patriarhală, fondată de primul patriarh al României — Miron Cristea. Sunt recunoscător bunului Dumnezeu că Dumneavoastră sunteţi primul rector căruia i-am oferit-o.

Facultăţii de Teologie din Oradea îi ofer, prin decanul ei, o icoană cu Sf. Trei Ierarhi, Patronii învăţământului teologic şi un set din cărţile pe care le-am publicat.

Mulţumesc din toată inima onoratei asistenţe pentru cinstea acordată momentului acestuia şi smeritei mele persoane.

Binecuvântarea Domnului să fie peste noi toţi.

Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa" de către Universitatea din Oradea

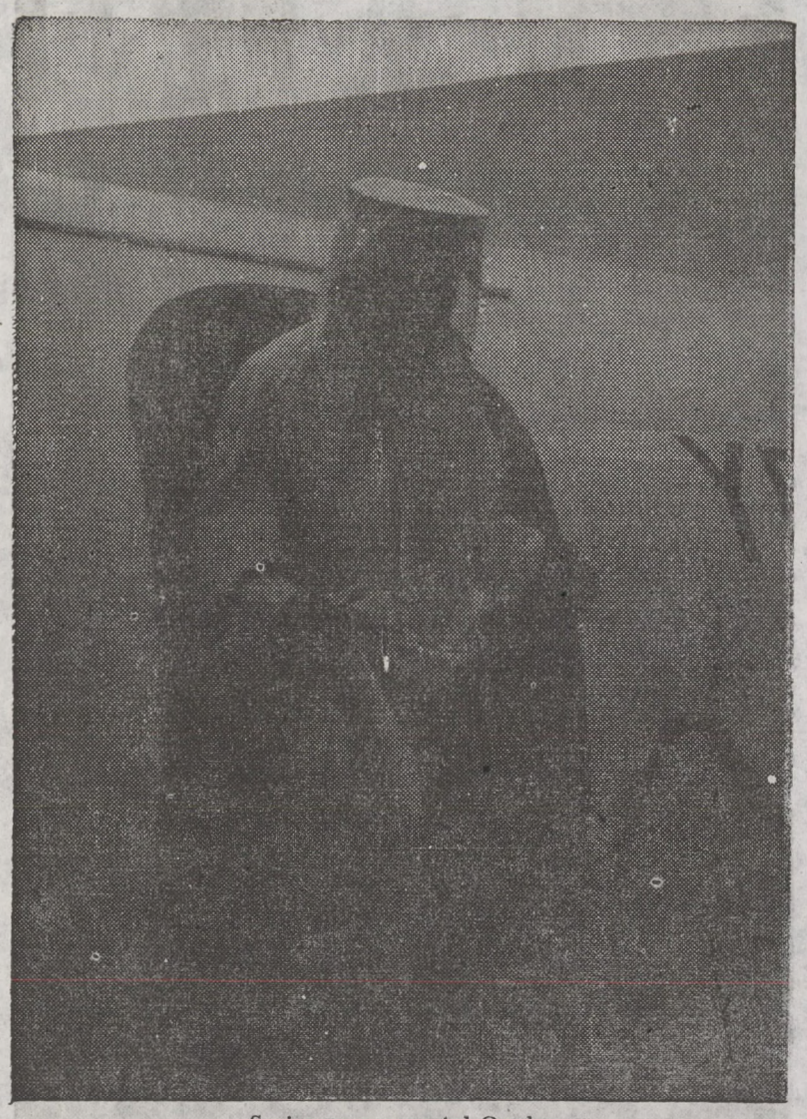

Sosire pe aeroportul Oradea

După sosire, pe aeroportul Oradea

Dl. Rector al Universității Oradea dă citire diplomei de „Doctor Honoris Causa" acordată P. F. Patriarh Teoctist

După acordarea titlului P. F. Patriarh Teoctist, purtând toga de membru al Senatului Universității Oradea

ră". Fiind Praznicul Înălțării Domnului și de asemenea și ziua Eroilor neamului, Prea Fericitul Părinte Patriarh a ținut să amintească recunoștința pe care o datorăm, noi românii, eroilor și martirilor, care ne-au adus libertatea și ne-au apărat ființa, limba și credința. Prin oasele lor, care se odihnesc sub glia, pe care au stropit-o cu sânge, putem spune că avem rădăcinile adânc înfipte în solul patriei, dovadă că nici o vijelie

Dl. prof. dr. ing. Teodor Maghiar — rectorul Universității Oradea, adresează cuvânt de bun venit

a istoriei n-a reușit să le smulgă.

La reședința episcopală, Prea Fericirea Sa a fost întâmpinat de către Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, sosit între timp la Oradea. În cursul serii au mai sosit și Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu al Vadului, Feleacului și Clujului, Prea Sfințitul Andrei al Alba Iuliei și Prea Sfințitul Ioan al Covasnei și Harghitei.

Cuvânt după sosire pe aeroportul Oradea

2. Festivitatea de înmânare a titlului

Vineri, 2 iunie 1995, la ora 10, a avut loc deschiderea lucrărilor celei de a V-a Sesiuni de Comunicări științifice, în somptuoasa Sală a Teatrului de Stat din Oradea, prin cuvântul festiv rostit de Dl. prof. inginer dr. Teodor Maghiar, rectorul Universității. Au mai rostit cuvântări de salut prefectul județului Bihor, ca și unii reprezentanți ai mai multor universități din țară și de peste hotare.

După o scurtă pauză, la ora 11,15 a început ceremonialul acordării titlului de „Doctor Honoris Causa" Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României. Sala teatrului a fost neîncăpătoare pentru mulțimea participanților la eveniment.

Dl. rector prof. Teodor Maghiar, în calitate de președinte al Senatului Universității, a încredințat pr. prof. dr. Dumitru Abrudan, decanul Facultății de Teologie, să rostească tradiționalul cuvânt de prezentare și omagiere a personalității Întâistătătorului Bisericii noastre. Cuvântul se publică în prezentul număr al „Telegrafului Român".

În continuare, Dl. rector a dat citire diplomei de „Doctor Honoris Causa", emisă de către Senatul Universității din Oradea, pe care i-a înmânat-o Prea Fericirii Sale, împreună cu celelalte însemne ale titlului.

Ca răspuns la acest act de cinstire, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a dat expresie sentimentelor sincere de emoție și recunoștință, de care și-a simțit învăluit sufletul. Redăm în prezentul număr cuvântarea rostită la solemnitate de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

După încheierea acestui moment, Întâistătătorul Bisericii noastre a acordat, la rândul său, Domnului rector Teodor Maghiar, crucea patriarhală, cea mai înaltă distincție bisericească pentru laici, ca semn de prețuire pentru atașamentul Domniei Sale față de credința ortodoxă și tradițiile noastre strămoșești. A oferit, de asemenea, pentru biblioteca Universității, ediția jubiliară a Bibliei de la 1688, tipărită în 1988 și patronată de Prea Fericirea Sa, precum și o prea frumoasă icoană pe lemn, cu Sfinții Brâncoveni.

Pentru biblioteca Facultății de Teologie, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oferit cele trei volume ale scrierii intitulate „Pe treptele slujirii creștine", ca și o sfântă icoană pe lemn, purtând chipul Sfinților Trei Ierarhi, Patronii școlilor ortodoxe de Teologie din toată lumea.

Încheindu-se ceremonialul decernării titlului academic, s-a dat cuvântul D-lui ambasador Traian Chebeleu, consilier prezidențial, care a făcut o amplă și documentată expunere privind drepturile și obligațiile minorităților în contextul european actual.

În final, corul studenților Facultății de Teologie, dirijat de către pr. lector Petru Stanciu, a susținut un scurt concert de cântece religioase și patriotice.

3. Popas la Universitate

La ora 14, a avut loc sfințirea, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și soborul de ierarhi și preoți a unei troițe din mozaic ridicată în incinta Universității, în memoria Sfinților Brâncoveni.

Și cu acest prilej, Prea Fericirea Sa a rostit un scurt cuvânt arătând importanța cu totul aparte a epocii brâncovenești în cultura și spiritualitatea românească.

Prea Fericitul, împreună cu ierarhii însoțitori au făcut apoi un popas la biserica Universității, monument istoric din secolul al XVIII-lea.

La ora 15 a avut loc o agapă în sala de mese a Universității, fiind prezenți pe lângă oficialități și mulți participanți la sesiunea de comunicări științifice.

În după masa aceleiași zile, la reședința episcopală s-au derulat lucrările sinodului mitropolitan al Ardealului, care a discutat între alte probleme și problema relației cu catolicii de rit bizantin.

Popas la catedrala din Oradea, 3 iunie 1995

La teatrul de stat. În mijlocul Senatului Universității Oradea

Pe scările teatrului de Stat din Oradea, după acordarea titlului

În incinta Universității din Oradea

4. Vecernia la Mânăstirea Sfintei Cruci

La ceasul vecerniei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu toți ierarhii și autoritățile locale au luat parte la slujbă, la Mânăstirea Sfintei Cruci, de lângă municipiul Oradea, mânăstire recent reînființată unde se află în construcție o frumoasă biserică și chilii, pentru călugărițele ce se nevoiesc acolo. Starița mânăstirii, monahia Mina Bădilă a adresat un cuvânt de bun venit.

S-a sfințit cu acest prilej un

(Continuare în pag. a 4-a)

P. F. Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa"

Popas în biserica Universității din Oradea

(Urmare din pag. a 3-a)

clopot și a fost vizitat șantierul de construcții.

Mânecând de la evenimentul sărbătoririi cu o zi înainte a „Înălțării Domnului", Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a arătat că ori de câte ori ne aflăm într-o sfântă Biserică sau mânăstire, indiferent dacă aceea se află la munte sau ses, noi ne aflăm în postura ucenicilor care L-au urmat pe Domnul pe Muntele Eleonului. Ne înălțăm și noi sufletește și încercăm aceleași sentimente pe care le-au încercat Apostolii, dobândind totodată încredințarea de la Duhul cel Sfânt, că Domnul rămâne de-a pururea cu noi, deși șade de-a dreapta Tatălui.

După vizitarea bisericii Universității din Oradea

Referindu-se la amplasarea mânăstirii pe un povârniș de deal de lângă Oradea, Prea Fericirea Sa a spus: „Parcă de aici S-a înălțat Mântuitorul la cer. Parcă de aici a răsunat glasul Lui și încredințarea pe care Le-a dat-o Apostolilor de a fi cu ei, până la sfârșitul veacurilor. Cine altcineva — a continuat Prea Fericirea Sa, ne-ar fi putut aduna astăzi, aici, într-un număr atât de impresionant, dacă nu Domnul nostru Iisus Hristos, pe care Îl vedem cu ochii credinței. În bisericile și mânăstirile noastre, nu în adunările sectanților, unde sunt tot felul de capcane sufletești, Îl aflăm și suntem împreună cu Mântuitorul Hristos". Continuând apoi, pe un ton apologetic, Prea Fericirea Sa a spus: „Păziți-vă copilașii, păziți-vă tinerii și păziți-vă pe Dumneavoastră înșivă, de aceste capcane și rătăciri. Acest ținut al Bihorului a strălucit prin virtuți foarte frumoase, mergându-se până la eroism și până la sfințenie. Acest ținut a dat neamului nostru bărbați mari, episcopi mari, luptători și eroi prin care s-au înscris în istoria neamului nostru pagini nemuritoare. Îndemnul meu de părinte este de a nu vă lua după tot felul de predicatori și așa zișii „evanghelești" care se mai abat pe aici din cele patru vânturi. Pe Hristos cel adevărat nu-L putem primi odată cu tot felul de ajutoare zis umanitare, ci Îl putem afla numai în Biserica neamului nostru, acolo unde L-au găsit de-a lungul secolelor și înaintașii noștri. Biserica noastră ortodoxă are comori inestimabile, pe care nu le putem găsi în altă parte. Ea singură ne poate oferi tot ce își dorește sufletul nostru. Știm că doar Biserica a fost întemeiată de Hristos nu și adunările sectare. Pe acestea nu le-a dorit pentru că sunt semnul fărâmițărilor, al împărțirilor și sfâșierilor, iar El s-a rugat pentru unitate. „Ca toți să fie una, precum noi Părinte una suntem". Și Sf. Apostol Pavel a spus că se cuvine a fi „un Domn, o credință și un Botez" (Gal. 3, 4).

Faptul de a se fi înălțat în Oradea o mânăstire, a fost interpretat de Prea Fericirea Sa ca un semn de renaștere și de înlăturare a unei mari nedreptăți, ce s-a făcut românilor din Transilvania între 1761—1762 când peste 200 de mânăstiri și biserici au fost distruse de Habsburgii catolici, pentru că acestea reprezentau adevărate bastioane de apărare a neamului și credinței. „Ardelenii, a continuat Prea Fericirea Sa, au însetat de atunci după aceste oaze duhovnicești, transformate în scrum. Reactivarea și rezidirea lor reprezintă o mare realizare și o binecuvântare cerească".

5. Vizita la Felix, Beiuș și Stâna de Vale

Sâmbătă, 3 iulie 1995, itinerarul vizitei P.F. Patriarh Teoctist, în Eparhia Oradiei, a cuprins localitățile: Felix, Beiuș și Stațiunea montană Stâna de Vale.

Popasul în Stațiunea Felix a fost făcut la biserica de lemn, monument istoric din secolul al XVIII-lea. Aici, Prea Fericirea Sa a avut plăcuta surpriză de a-l întâlni, în calitate de slujitor pe ierom. Iorest Grebenea, ardelean de baștină din Rășinarii Sibiului, dar format duhovnicește la Mânăstirea Putna.

Adresându-se preoților și credincioșilor veniți să-l întâmpine,

Primirea la Beiuș (3 iunie 1995) a P. F. Patriarh Teoctist

Prea Fericirea Sa a apreciat ca foarte pozitiv faptul de a fi fost amplasată o biserică în stațiunea Felix, unde oamenii vin să-și îngrijească sănătatea trupească. Nu putea fi omisă nici grija față de suflet. Biserica de lemn are această menire și și-o împlinește cu prisosință. Prezența ei înfrumusețează peisajul și totodată i s-a dat și o utilitate, în acord cu menirea ei. Ani de zile biserica s-a aflat în complexul muzeal al Țării Crișurilor, din Oradea, fiind

Solemnitatea primirii în fața catedralei din Beiuș

mereu închisă și rezervată în exclusivitate vizitatorilor de ocazie. Nu s-a slujit în ea niciodată. Acum, în schimb ea a devenit o biserică vie. Localnicii din împrejurimi și cei veniți în stațiune vin la ea ca la o oază duhovnicească. Se oficiază aici slujbe după rânduiala mânăstirească.

Prea Fericirea Sa a precizat în continuare că ortodoxia și creștinătatea, în general, posedă mari și impresionante catedrale. Bisericile de lemn reprezintă însă un tezaur neprețuit. Ele sunt creații ale geniului poporului nostru, drept credincios. Și în marile catedrale și deopotrivă, în aceste bisericuțe se propovăduiește aceeași credință din vremea Apostolilor, a Sfinților Părinți, a Bizanțului și a marilor împărați și împărătese, Constantin cel Mare, Justinian, Elena, Irina și Teodora. Credința aceasta nu numai că a fost păstrată de către poporul nostru cu sfințenie, dar a fost și îmbogățită prin contribuția unor slujitori bisericești din părțile noastre, precum a fost spre exemplu călugărul Dionisie cel Mic sau Exiguul, de la care ne-a rămas stabilirea anilor erei creștine.

Așa ne-am pomenit noi aici, în Europa, ca români și ortodocși. Niciodată n-am trăit izolați. Europa fără de prezența noastră nu se poate înfățișa ca un continent unitar. Tezaurul nostru de cultură și spiritualitate aparține tezaurului european. Voronețul și bisericuțele de lemn ne aparțin nouă, dar fără de ele civilizația europeană ar fi știrbită și sărăcită în fondul ei. Nu numai că ne-am aflat în Europa, dar prin munții noștri și prin prezența noastră aici, la Dunăre și Mare am constituit un adevărat scut pentru Europa. Nu odată voievozii noștri au întors roata istoriei, în această parte de lume.

Prea Fericirea Sa a arătat apoi, că și vecinii noștri din vest, respectiv ungurii, au primit la venirea lor în Europa creștinismul ortodox, de la Bizanț. Ulterior, din interese politice au devenit catolici sau protestanți. Noi românii am păstrat cu strășnicie ortodoxia noastră, în ciuda tuturor presiunilor ce s-au făcut să ne lepădăm de ea.

Următorul popas a fost la fruntașa parohie Ceica, unde de asemenea Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost așteptat de un număr impresionant de preoți și credincioși. Aici, la Ceica, s-a înălțat de curând un frumos monument dedicat eroilor neamului.

P. F. Patriarh Teoctist adresându-se credincioșilor din Beiuș

Din fața acestui monument, Intâistătătorul Bisericii noastre s-a adresat celor prezenți spunând:

„Dumnezeu a rânduit ca vizita la Oradea să fie tocmai în preajma praznicului Înălțării Domnului, când Biserica noastră cinstește și memoria eroilor neamului. Aceștia s-au jertfit nu numai pentru glie, ci și pentru credința ortodoxă. Dumneavoastră sunteți urmașii acestor eroi și sunteți datori să păstrați credința pentru care ei au murit. Când ne vom lepăda de valorile acestei credințe, atunci vom fi sortiți pieirii. Dacă n-am pierdut această credință în vremea comunismului ateu, cu atât mai mult ar fi păcat să o pierdem acum în schimbul unor ajutoare materiale. Sunt tentative de a fi câștigați pentru alte credințe. Este însă un non sens să acceptăm că ar putea să ne aducă nouă credință creștină cineva care vine din America sau chiar din Europa, atâta vreme cât noi am fost creștini înaintea lor. Creștinismul nostru este de la sfinții Apostoli și de la sfinții Părinți. Nu e un creștinism ca cel pe care l-au creat unii inși care au preluat Biblia de la Biserică și au început să o interpreteze după bunul lor plac. Noi avem tradițiile noastre în purtare, în îmbrăcăminte, în cântare, în tot ceea ce ne reprezintă și nu avem cum ne vinde sufletele pentru niște amăgitoare ajutoare materiale".

Aspect din timpul vizitei la Beiuș

În mijlocul clerului și credincioșilor beiușeni

Reprezentanți ai altor confesiuni prezenți la manifestarea de la Beiuș

Îndreptându-și cuvântul în mod special către slujitorii altarelor, Prea Fericirea Sa le-a adresat un apel stăruitor spunând: „Îi rog pe preoți să nu îngăduie ca acei pretinși „evanghelești" să propovăduiască prin orașele și satele noastre. Rog autoritățile de stat să sprijine această lucrare de apărare a spiritualității românești".

Abordând și problema navetismului, Prea Fericirea Sa a spus: „Un mare neajuns este acela că mulți preoți nu locuiesc în parohiile lor. Trebuie să ne preocupe această problemă și să ne silim cu toții ca preotul să locuiască în parohie pentru a putea pune stavilă prozelitismului sectar, care este tot mai agresiv".

O remarcă specială a făcut Prea Fericirea Sa la predarea religiei în școală, apreciind că „e o mare binefacere" și îndemnând să se sprijine ideea extinderii predării ei și la liceu.

Ca peste tot pe unde a trecut, și în orașul Beiuș, centru de cultură, de credință și luptă românească, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost întâmpinat de o mare mulțime de credincioși. Stimulat de dragostea lor și de lacrimile de bucurie cu care l-au întâmpinat, Intâistătătorul Bisericii noastre le-a adresat un lung cuvânt de părintească povățuire și îndemnare. Datorită bogăției de idei și actualității problemelor abordate, redăm în

În timpul vizitei la Beiuș (3 iunie 1995)

(Continuare în pag. a 5-a)

(Urmare din pag. a 4-a)

paginile prezentului număr, cuvântarea Prea Fericirii Sale, la Beiuş.

În continuare, a fost vizitată staţiunea Stâna de Vale, făcându-se popas la cabana Universităţii şi la schitul Episcopiei Oradea, care are biserica şi chiliile înălţate, dar din nefericire nu s-au găsit încă vieţuitorii care să facă activ acest schit.

6. Sf. Liturghie oficiată pe locul viitoarei catedrale

Duminică, 4 iunie 1995, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi ceilalţi ierarhi prezenţi la Oradea, înconjuraţi de un impresionant sobor de preoţi şi diaconi au oficiat sfânta Liturghie pe locul unde s-a pus piatra de temelie a viitoarei catedrale ortodoxe a Oradiei. Esplanada Independenţei a fost acoperită de o mare mulţime de credincioşi.

Oradea, 4 iunie 1995. Oficierea Sf. Liturghii, pe locul viitoarei catedrale

La momentul potrivit, Prea Fericirea Sa a rostit şi aici o impresionantă cuvântare.

Făcând referire la evenimentul din ziua de vineri, 2 iunie 1995, Prea Fericirea Sa a spus: „Ceea ce m-a mângâiat mult în calitatea de slujitor şi ierarh al Bisericii Ortodoxe Române a fost faptul de a putea constata că aici la Oradea şi desigur lucrul acesta e la fel în parte peste tot, intelectualitatea, universitarii, istoricii, oamenii dăruiţi scrisului şi cercetării pun preţ pe adevărul cel pururea veşnic al Sfintei Scripturi. Ei ca şi noi privesc viaţa în finalitatea ei. O socotesc ca un dar al lui Dumnezeu, care dacă are un început, tot aşa va avea şi un sfârşit. Ştim prin urmare, prin prisma credinţei noastre de unde venim şi încotro ne îndreptăm. Există în această privinţă o mare deosebire între noi cei ce credem şi ateii care resping ideea de Dumnezeu şi de nemurire. Noi ştim că mergem spre un sfârşit, adică spre moarte, dar mai ştim că existenţa noastră nu se încheie la mormânt, ci continuă şi dincolo de mormânt, şi se îndreaptă spre înviere. Sunt bucuros — a continuat Prea Fericirea Sa, să aflu că hramul viitoarei catedrale va fi tocmai **Învierea Domnului**. Este minunat lucrul acesta! Dumneavoastră slujitorii şi credincioşii ortodocşi bihoreni aşezaţi adevărul Învierii ca pe o temelie de nezdruncinat, a noii catedrale... Învierea este într-adevăr izvorul de apă vie din care ne-am potolit întotdeauna setea. Aşa au făcut strămoşii noştri din toate timpurile. Ei nu au însetat după lucruri deşarte, n-au însetat după bogăţie sau stăpânire asupra altora, după hegemonii şi moştenirile altora. Au însetat numai după dreptatea lui Dumnezeu, după adevărul cel veşnic al Evangheliei. Şi-au apărat mereu credinţa „şi nevoile şi neamul", cum a spus atât de inspirat Luceafărul Poeziei româneşti.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-a referit şi în această împrejurare la situaţiile cu greu de înţeles de după revoluţie, când reprezentanţi ai altor confesiuni creştine de peste hotare poposesc la noi cu gând iscoditor şi de racolare de credincioşi pentru crezul pe care ei îl mărturisesc. Pe de altă parte, mai ales aici, în Transilvania, credincioşii noştri sunt mereu tulburaţi în sufletele lor de către unii „fraţi", care le pretind bisericile, altarele, casele parohiale, neluând în seamă că acestea sunt ale lor, că le-au întreţinut şi le-au înfrumuseţat pe cheltuiala şi cu jertfa lor. „Oare această catedrală, care se preconizează a fi construită pe locul unde ne aflăm, şi în care nădăjduim să apucăm să slujim, oare ea va aparţine într-un viitor unei alte Biserici, altei confesiuni creştine, altor credincioşi decât cei care o vor zidi... A cui este biserica de dimensiunile unei catedrale din acel frumos sat maramureşan Rozavlea, înălţată de credincioşii locului în anii grei ai comunismului? Aparţine acea bisericică cuiva din Apus, ca acel cineva să poată veni acum şi să dea dispoziţie ca biserica din Rozavlea să fie dată unei minorităţi neînsemnate. Este un lucru cu totul nefiresc ceea ce ni se pretinde. Noi însă nu vom putea face niciodată să trecem peste voinţa credincioşilor noştri. A lor este biserica şi numai ei pot hotărî pentru ea. Nu vom putea trece nici peste jertfa preoţilor, majoritatea formaţi în timpul dictaturii comuniste, dar care s-au dovedit vajnici apărători ai credinţei şi pricepuţi gospodari şi administratori ai bunurilor parohiei. Aceşti preoţi sunt deosebit de necăjiţi pentru că sunt mereu asaltaţi cu pretenţii dictate din altă parte. Li se pretinde să cedeze bisericile şi casele în care locuiesc. Dar ei şi credincioşii lor unde să se ducă?

Credincioşi participanţi la Sf. Liturghie din data de 4 iunie 1995

Este regretabil că în ciuda unor documente adoptate în comisii de dialog teologic, cum este şi Documentul de la Balamand, din Siria, în care se preconizează calea concilierii totuşi reprezentanţii Bisericii catolice de rit bizantin de la noi, deşi ştim că respectivul document a fost semnat de delegaţii oficiali ai Vaticanului, continuă să se manifeste cu duritate... Noi nu-i urâm pe aceşti fraţi ai noştri care ne asaltează toată ziua cu pretenţii, a spus Prea Fericirea Sa. Ura este împotriva credinţei creştine. Numai că ne doare faptul că cei care ne ponegresc şi ne supără sunt fraţi de un sânge cu noi şi ar fi fost de dorit ca şi într-o împrejurare ca cea de azi, noi să fi fost aici împreună... Dar iată că nu suntem. Suntem pe mai departe separaţi şi învrăjbiţi".

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-a referit la rugăciunea arhierească rostită de Mântuitorul înainte de Înălţare (In. 17), prin care El s-a rugat pentru unitatea oamenilor în Dumnezeu şi pentru pacea şi bunăvoirea întreo altă. Rugăciunea a fost cuprinsă în pericopa evanghelică ce s-a citit la sf. Liturghie. „Această rugăciune trebuie să rămână ca un testament pentru noi şi ca o măsură a rugăciunii noastre... Este un lucru prea bine ştiut, a continuat Prea Fericirea Sa, că Biserica noastră s-a implicat cu toată hotărârea în activitatea şi misiunea Mişcării ecumenice contemporane. A făcut lucrul acesta tocmai din conştiinţa datoriei pentru unitatea creştină". Revistele bisericeşti, centrale şi mitropolitane reflectă dintru început, chiar de prin anii 1949—50 preocupările Bisericii noastre pentru o bună conlucrare pe de o parte, cu cultele din ţara noastră, iar pe de altă parte cu celelalte Biserici şi denominaţiuni creştine din întreaga lume. Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie al Ardealului, prezent la Oradea, a fost unul dintre ierarhii Bisericii noastre care are o activitate de mare însemnătate în cadrul Mişcării Ecumenice, participând la foarte importante momente ale acestui organism creştin mondial.

P. F. Patriarh Teoctist înainte de a părăsi Piaţa Independenţei

În altă ordine de idei, Prea Fericirea Sa a stăruit asupra responsabilităţilor mari ale Bisericii în contemporaneitate. „Avem misiune grea, iubiţi credincioşi, a precizat Prea Fericirea Sa. Sf. Liturghie de azi ne-a înseninat chipurile şi ne-a revărsat bucurie în suflet, pentru că aşa se cuvine să fie starea sufletească a credincioşilor care participă la oficierea Dumnezeieştii Taine a Euharistiei. Ne este chipul vesel, dar în străfundul sufletului păstrăm şi grija de multele probleme cu care se confruntă Biserica şi fiecare dintre noi". În primul rând, trebuie acordată toată atenţia predării religiei în şcoală. Se preconizează ca de la toamnă, predarea acestui obiect să se extindă şi la clasele de liceu. Este foarte necesar lucrul acesta pentru că tineretul are nevoie de îndrumare şi formare duhovnicească, în continuare. Sunt atâtea pericole care asaltează şi pun la grea încercare tocmai generaţia tânără. Tinerii trebuie îndrumaţi pentru viaţa de familie, pentru păstrarea personalităţii şi sănătăţii lor fizice şi morale. Din nefericire sunt foarte frecvente cazurile de decădere de la principiile moralei şi dreptului. Şi înainte dar şi după ce şi-au întemeiat o familie tinerii sunt supuşi multor păcate. Cel mai grav păcat care sapă la temelia familiilor tinere este avortul. Iată de ce, noi slujitorii bisericeşti avem mare responsabilitate pentru consolidarea familiei... Familia trebuie să constituie pentru Biserică şi naţiune, pentru ţară şi popor o preocupare prioritară. Modelul adevăratei familii este cel al familiei creştine în care este prezent Mântuitorul Hristos ca tămăduitor şi sfinţitor. Atât de mult preţuiau şi sfinţii Părinţi familia, încât au numit-o „mica Biserică". Îi dădeau o astfel de denumire pentru că în familie trebuie să se oficieze un adevărat cult. Acolo se fac rugăciuni, se meditează la Dumnezeu şi la lucrurile sfinte, există preocupări pentru ajutorarea săracilor, pentru mângâierea şi vindecarea celor bolnavi". Arătând că se bucură când vede prezenţi la sfânta Liturghie şi foarte mulţi tineri, Prea Fericirea Sa a exprimat satisfacţia pe care o încearcă ori de câte ori se află în misiune şi are în preajmă tinerii. Mai ales la Înviere se simte înconjurat de o mare mulţime de tineri. „Ce frumoasă este biserica — a arătat Prea Fericirea Sa — când este frecventată de tineri. M-a impresionat şi ieri, la Beiuş şi peste tot unde am trecut, prezenţa tinerilor".

Adresându-li-se direct, Prea Fericirea Sa a spus: „Păstraţi iubiţi tineri această frumuseţe pe care v-a hărăzit-o Dumnezeu... Feriţi-vă în acelaş timp de păcatele tinereţii. Sunt păcate grele şi ispite multe care vă asaltează... M-a impresionat mult intervenţia unui domn senator împotriva păcatului contra firii, atunci când s-a discutat un articol de lege referitor la această problemă. „Să ne ierte Dumnezeu" a spus senatorul acela că am ajuns să discutăm şi să găsim justificare legală unor astfel de abateri de la natură şi moralitate. Într-adevăr, astfel de păcate constituie o ofensă adusă Creatorului, care l-a creat pe om după chipul Său, l-a creat bărbat şi femeie".

Prea Fericitul a adresat fiecărei familii îndemnul de a acorda maximă atenţie educării tineretului, pentru că de buna lui creştere şi de sănătatea lui depinde viitorul neamului. Dumnezeu le-a făcut pe toate cu înţelepciune. Nu e bine să stricăm chipul bunătăţii creaţiei. Necuvântătoarele se supun legii înscrise în fiinţa lor, prin instinct. Ele nu se abat de la rosturile şi legea firii lor. Oare este drept ca omul să se comporte mai rău decât aceste vieţuitoare inferioare lui? Pentru că se vorbeşte şi în legătură cu aceste păcate de drepturile omului, de libertatea lui nemărginită. Prea Fericitul Părinte Patriarh a arătat că adevărata libertate şi adevăratele drepturi sunt acelea care apără demnitatea şi integritatea sufletului, nu aceea care îl degradează... Dacă înainte de revoluţie, aproape că ni se impunea ce să vorbim, şi ce să facem, acum însă suntem liberi să facem ce dorim. Numai că Dumnezeu ne va întreba: „V-am dăruit libertatea cu destule jertfe, ce faceţi cu ea, cum o folosiţi? Nu cumva o puneţi în slujba egoismului vostru, a setei nestăpânite de îmbogăţire şi a unor interese politice meschine?"

Cu ocazia vizitei P. F. Teoctist la biserica „Albastră" din cartierul Oradea „Vii", unde s-a oficiat slujba Vecerniei (4 iunie 1995)

Libertatea dobândită trebuie folosită în sensul de a fi mai credincioşi, mai buni, mai stăruitori în a împlini poruncile lui Dumnezeu. Biserica ne îndeamnă şi ne aşteaptă să ne întoarcem la îndreptare şi la pocăinţă. Să ne renaştem deci mereu sufleteşte cu ajutorul Bisericii.

În încheiere, Prea Fericitul a adresat cuvânt de încurajare credincioşilor spunând: „Nu vă lăsaţi copleşiţi de încercările şi dificultăţile prin care trecem. Să nu vă simţiţi jenaţi şi marginalizaţi pentru că sunteţi ortodocşi. Faptul acesta trebuie să fie motiv de bucurie pentru dumneavoastră, pentru că Ortodoxia este credinţa din străbuni a românilor. Se marginalizează doar cei ce părăsesc Ortodoxia pentru că se rup de tradiţia neamului lor. Ortodoxie înseamnă dreaptă credinţă, înseamnă cultură şi artă. E adevărat că înseamnă şi multă suferinţă şi martiriu şi jertfă. Toate acestea duc însă la înviere. Ortodoxia se fundamentează pe Înviere".

La Sfânta Liturghie au mai vorbit Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului (cuvântarea se publică în prezentul număr al „T. R."), şi P. S. Ioan al Covasnei şi Harghitei (cuvântarea se publică în prezentul număr al T. R.), şi P. S. dr. Ioan Mihălţan, Episcopul Oradiei. În calitate de ierarh al locului, P. S. Ioan Mihălţan a dat expresie satisfacţiei că în ciuda tuturor obstacolelor lucrările pentru construirea noii catedrale vor demara în zilele următoare. Este plin de curaj, simţind sprijinul tuturor factorilor locali: prefectură, municipiu, universitate, armată, preoţi şi credincioşi. În sufletele tuturor se simte vie dorinţa de a vedea întruchipat visul marilor înaintaşi: Roman Ciorogariu, Nicolae Popovici şi Vasile Coman.

La slujba vecerniei din ziua de Duminică, 4 iunie, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoţit de ceilalţi ierarhi amintiţi mai sus, a poposit la biserica parohială Oradea-Vii („biserica albastră"). O parte a traseului spre această biserică a fost străbătută de Prea Fericirea Sa pe jos, fiind înfâmpinat de o mare mulţime de credincioşi. La acest moment din zi au fost prezenţi şi P. S. Vasile Hosu al Episcopiei Catolice de Rit bizantin şi P. S. Josif Tempfli al Episcopiei Romano-catolice de Oradea. După oficierea slujbei, preotul Gheorghe Neme şi a adresat Prea Fericirii Sale şi celorlalţi oaspeţi un cuvânt de bun venit. De menţionat că prin purtarea de grijă a preotului paroh, a fost pictat în biserică portretul P. F. Patriarh, împreună cu însemnele titlului de „Doctor Honoris Causa", ce i s-a conferit. De asemenea a fost pictat şi chipul ierarhului locului, P. S. dr. Ioan Mihălţan.

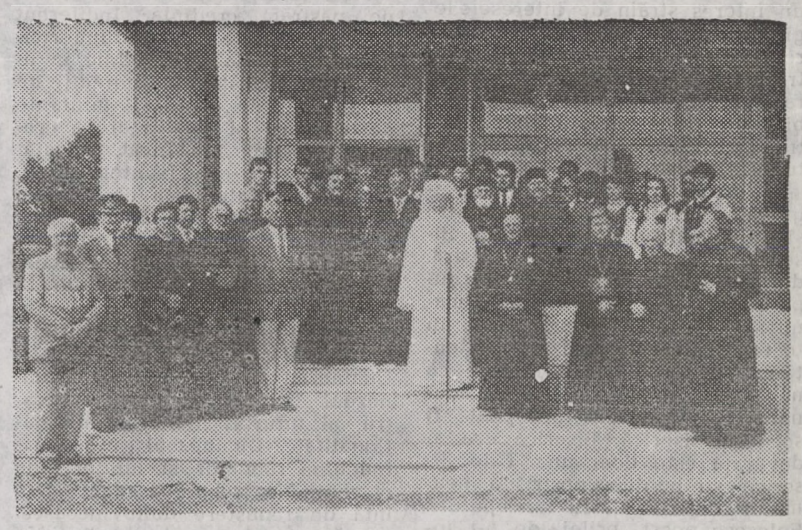

Pe aeroportul Oradea, înaintea plecării

Plăcut impresionat de manifestarea de dragoste a credincioşilor faţă de persoana sa, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a arătat că starea exterioară şi interioară a bisericii din parohia Oradea-Vii poate fi luată drept pildă de către oricare parohie din Patriarhia Română despre felul cum se îngrijeşte şi se împodobeşte casa lui Dumnezeu. Desigur că nu numai biserica — lăcaş de închinăciune se prezintă astfel ci şi Biserica cea vie a credincioşilor se vădeşte a fi plină de toată credinţa şi însufleţirea creştinească.

Prea Fericirea Sa a salutat prezenţa şi la acest moment al vizitei a înalţilor reprezentanţi a celorlalte Biserici din Oradea, respectiv a P. S. Vasile Hosu şi P. S. Iosif Tempfli. Din nou Prea Fericirea Sa a pus în legătură acest fapt cu rugăciunea Mântuitorului Hristos pentru unitate, mai înainte de înălţarea Sa la cer, rugăciune care a alcătuit cuprinsul pericopei evanghelice ce s-a citit la Sf. Liturghie. „Tot astăzi, a arătat Prea Fericirea Sa, Biserica noastră pomeneşte pe cei 318 părinţi care au participat la Sinodul I ecumenic de la Niceea din 325. Şi un eveniment şi altul, respectiv şi rugăciunea Mântuitorului, cuprinsă în Evanghelia după Ioan la cap. 17, şi Sinodul I ecumenic de la Niceea ne aduc aminte de unitate, de frăţietate, de trăire în duhul dragostei creştine.

Perioada de dinainte de 313 a fost o perioadă de grea încercare pentru Biserică, o perioadă de nemaipomenite persecuţii, de suferinţă şi martiriu pentru creştini. Odată cu edictul de libertate acordat creştinilor de către evlaviosul împărat Constantin cel Mare, s-a produs acel reviriment şi acea renaştere a speranţei şi dragostei creştine. Sinodul I ecumenic, reprezentat într-un mod cu totul sugestiv în pridvoarele mânăstirilor noastre din Bucovina, ne aduce aminte de acele timpuri când Biserica de la o margine la alta a lumii, de la Răsărit şi de la Apus era una. Ea se aduna din timp în sinoade, cum a făcut şi atunci, la Niceea, spre a-şi apăra nestematele credinţei de pericolul răstălmăcirii venit din partea ereziilor, de a-şi conserva unitatea în diversitatea modalităţilor de exprimare a ei în comunităţile locale, de a menţine caracterul genuin al cultului, de a verifica modalităţile cele mai convenabile de organizare şi lucrare. Nu numai sinodul I este comemorat de către Biserică ci şi celelalte sinoade, astfel că s-a avut mereu în atenţie grija de a pune mereu în faţa conştiinţei creştine popasuri duhovniceşti de întărire în credinţă şi de reînprospătare a interesului pentru unitate.

Aşa cum la 325, Biserica Mântuitorului a fost una, aşa se doreşte să revină ea, după ce, din nefericire, pe parcursul secolelor s-au produs şi sfâşieri în sânul ei. Avem datoria să lucrăm pentru această unitate. Ca să putem face paşi reali în direcţia reconcilierii, trebuie să ne smerim pe noi înşine şi să avem în noi duhul care a fost în cei 318 părinţi de la Sinodul I ecumenic.

„Între Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică s-au stabilit principii de dialog şi s-a ajuns la concluzia că învăţătura şi trăirea creştină din primul mileniu este de mare valoare şi ea trebuie privită ca un patrimoniu comun. În mod concret, astăzi nu mai suntem Biserici aflate în confruntare şi vrăjmăşie. Anatema care a fost aruncată la 1054 s-a anulat prin zelul şi marea responsabilitate a doi mari corifei creştini: Patriarhul ecumenic Athenagoras de la Constantinopol, şi papa Paul al VI-lea al Romei. De atunci creştinătatea a intrat pe un făgaş nou de vieţuire. Din păcate, datorită slăbiciunilor noastre, a faptului că suntem vase de lut lucrarea noastră spre unitate mai suferă pedici şi dificultăţi. Noi nu putem face ca să se împlinească voia Mântuitorului şi dorinţa Sa de unitate. Încă ne asaltează din multe părţi ispite şi greutăţi... Putea-vom noi oare să ne biruim pe noi înşine, să ne smerim, ca să răspundem la acel patos al rugăciunii Mântuitorului Hristos? Ca să putem împlini această dorinţă a Fiului lui Dumnezeu trebuie să urmăm pilda Mântuitorului, recurgând şi noi la rugăciune, precum a făcut şi El. Trebuie apoi să dăm dovadă de sincer tate în raporturile dintre noi şi de nesfârşită dragoste.

În felul de mărturisire şi vieţuire creştină de până la 1054 noi găsim un fond comun deosebit de bogat, pe care din păcate nu l-am valorificat, nici unii nici ceilalţi. Să ne rugăm lui Dumnezeu şi Maicii Domnului ca să ne dea nouă, slujitorilor bisericeşti de azi şi Dumneavoastră credincioşilor puterea de a porni cu hotărâre pe calea unităţii, pentru ca să putem ajunge odată liniştiţi că aparţinem unei singure Biserici, că ştim ai cui fii suntem, că îl avem ca Tată pe Dumnezeu Mântuitor — pe Iisus Hristos şi desăvârşitor şi sfinţitor pe Duhul cel Sfânt... Noţiunea de Biserică nu poate fi folosită aşa cum ne-ar conveni nouă câteodată. Biserica este stâlpul şi temelia adevărului, este Biserica sinoadelor a autorităţii dogmelor şi canoanelor, este, mai presus de orice Biserica Mântuitorului. El a înte-

(Continuare în pag. a 6-a)

P. F. Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa"

(Urmare din pag. a 5-a)

meiat-o prin Jertfa Sa, și o numește cu drept cuvânt „Biserica Mea". Este într-adevăr Biserica Sa, pentru că El este capul ei. Nu este Biserica lui Petru, sau a lui Pavel, sau a lui Apolo. Nimeni nu are dreptul să se facă stăpân peste Biserica lui Hristos, și mai ales nimeni n-are dreptul să atenteze la unitatea ei.

Bisericile ortodoxe sunt organizate după principiul etnic. Deși vorbim despre mai multe Biserici ortodoxe, ele fac parte din Biserica cea una, având același adevăr mântuitor, aceleași rânduieli canonice și acelaș cult.

Biserica noastră Ortodoxă Română este autocefală și este organizată ca Patriarhie. Anul acesta am comemorat 70 de ani de la înființarea Patriarhiei Române și 110 ani de la dobândirea autocefaliei. Până la 1700 Biserica noastră s-a aflat în deplină unitate. Atunci, datorită presiunilor și imixtiunilor abuzive din partea habsburgilor catolici și de ce să nu spunem a catolicismului roman, Biserica noastră a suferit o sciziune, în părțile acestea ale Transilvaniei, când o parte a românilor ortodocși au fost declarați uniți cu Biserica Romei. A luat ființă Biserica Greco-catolică, cu care, în ciuda marii nedreptăți ce s-a făcut Bisericii Ortodoxe Române, de la sânul căreia au fost rupți credincioșii Bisericii Greco-catolice, ne-am aflat în bune relații, dând împreună jertfe și suferind împreună prigoane și închisori, care cu siguranță că nu vor fi zadarnice în viața noastră și a poporului român. Aceste jertfe ne vor ajuta să ne apropiem, și să ne lăsăm pătrunși sufletește de lumina lui Hristos lumină care penetrează și sufletul și trupul, și cele mai de jos ale pământului, ad că iadul și toate cele întunecate din lumea aceasta: neînțelegerea, ura, bezna păcatelor. Nouă ne vine greu să înțelegem de ce astăzi se caută din nou accentuarea dezbinării noastre. Ni se cere să dăm greco-catolicilor ce este al lor, pentru că ei nu mai vor să aibă de a face cu Biserica ortodoxă, socotind-o pe aceasta Biserică compromisă. Nu este greu pentru nimeni să observe într-o astfel de atitudine un interes străin de interesele legitime și de fericirea poporului român de a cultiva dezbinarea între frați. Prozelitismul, în general, este o atitudine condamnabilă, din orice parte ar veni, pentru că violentează conștiințele și tulbură pacea sufletelor.

O provocare și o continuă agresiune suferă Biserica noastră și nu numai ea ci și celelalte Biserici istorice din țara noastră, din partea sectarismului, care după revoluție a pătruns și se manifestă tot mai amenințător în toate părțile. Doresc să-i atenționez pe credincioșii noștri că nu orice grupare, nu orice adunare, fie ea și creștină poate fi socotită Biserică. Biserica cea adevărată este doar una. Este Biserica strămunilor noștri, a neamului nostru dintru începuturi. Folosesc acest prilej de a-i îndemna mai ales pe tineri să caute a cunoaște adevărurile credinței noastre ortodoxe, rânduielile și datinile noastre strămoșești și de a nu se lăsa atrași de către falșii evangheliști care vin și în chip perfid îi momesc prin piețe și prin gări pe credincioși. Să le închidem accesul în familiile noastre și în instituțiile unde activăm. Să nu aibă acces într-o școală, în care se predă religie, în care este icoana lui Hristos și crucea lui, pentru că ei sunt dușmani ai icoanelor și ai crucii. Toate să se petreacă sub semnul autenticității credinței noastre. Altfel speranțele noastre de mai bine vor fi zadarnice. Atât noi, slujitorii bisericești, cât și Dumneavoastră credincioșii să fim la înălțimea chemării noastre. Să lucrăm în așa fel ca numele Mântuitorului Hristos să se proslăvească întru noi; acest nume este armă împotriva diavolilor, împotriva urii, împotriva dușmăniei, împotriva neînțelegerilor, împotriva dezbinărilor pentru că numele lui Iisus Hristos face să rodească în suflete pacea, iertarea, bunătatea și unitatea.

Suntem iubiți credincioși, așa cum ne știe istoria universală, un popor creștin din nașterea sa. Noi nu avem o dată de încreștinare. Toate popoarele Europei și celelalte din Răsărit au în istoria lor un an în care s-au încreștinat. Românii nu au o astfel de dată pentru că ei s-au născut creștini, ei s-au format cu această credință sfântă pe care o avem noi astăzi și cei care mergem în părțile Dobrogei și în părțile Moldovei și în părțile Transilvaniei, găsim mărturii vrednice de toată autenticitatea că noi am avut biserică, și că am avut sfinți și că am avut părinți ai noștri sufletești, adică episcopi, preoți, diaconi. La primul sinod ecumenic, pe care l-am prăznuit azi, învățații istorici ai vremii arată că a participat și un episcop din părțile noastre. Este încă o dovadă de vechimea noastră, de existența episcopilor străromâni în Dobrogea, la Tomis, la Calatis și în toate orașele Dobrogei din secolele III, IV și următoarele.

Suntem așadar un popor pașnic, blând și credincios, ospitalier. Nimeni nu poate să facă dovada unei agresivități a neamului nostru românesc față de celelalte naționalități conlocuitoare, sau față de celelalte credințe. Îndeosebi cu vecinii noștri de la apus, din Ungaria, cu care împreună am fost la început ortodocși, se cuvine să cultivăm relații de bună vecinătate și frățietate creștină, chiar dacă vremile și istoria s-au schimbat, ei devenind catolici și protestanți. Evanghelia nu s-a schimbat. Ea a adus roade în Europa și în întreaga lume.

Când am vizitat toamna trecută pe românii din Ungaria, am vizitat și Budapesta. În întâlnirile cu autoritățile de stat am aflat cu multă bucurie dorința lor de colaborare, de înțelegere reciprocă, ideea de o imperioasă cerință de a ne cunoaște mai bine, de a ști adevărul. Așa cum am mai spus, atunci când clopotele bisericilor sună, a diferitelor biserici, toți creștinii se gândesc la Dumnezeu, la rugăciune, nu se gândesc la alte lucruri trecătoare, ci se gândesc numai la rugăciune. Atunci când ei văd bisericile înălțându-se în aceeași comună a diferitelor credințe încearcă sentimentul de bucurie, pentru că de la fiecare biserică trebuie să radieze pace, frățietate, înțelegere.

A rânduit Dumnezeu să fim vecini, le spuneam acolo. Dacă această rânduială este de la Dumnezeu, nu o putem schimba. Nici o forță din lume oricât de puternică ar fi ea, nu poate schimba rânduiala făcută cu voia lui Dumnezeu. Au mărturisit acest adevăr cei 45 de ani de comunism și peste 70 de ani de stalinism în Rusia. În ciuda măsurilor diabolice, credința a rămas așa cum rămâne cărbunele în spuza lui. Și noi aici în România, am căutat să rezistăm presiunilor și să ne păstrăm credința. Indiferent de naționalitate sau credință religioasă am colaborat rodnic în anii aceia, constrânși, îngrădiți de legile atât de aspre și militante de ateizare și des ființare a crezului creștin. Așa încât, cu atât mai mult azi, când suntem liberi, trebuie să înțelegem că într-o comună, în care se înalță mai multe turle către cer, a diferitelor biserici, este semn că acolo sunt rugăciuni care se înalță în diferite limbi, după diferite rânduieli liturgice, dar care totuși se înalță către Dumnezeu și Dumnezeu este unul, este Dumnezeul luminii, Dumnezeul nostru, al tuturor, indiferent de naționalitate, Dumnezeul cel bun, îndelung răbdător și iubitor de oameni. Ne trebuie așadar o voință de renaștere duhovnicească, ca să refacem aceste legături în dragoste, cu iubirea noastră și creștinească și omenească, pentru ca împreună să putem împlini mesajul de astăzi din Sfânta Evanghelie de unitate și apropiere a Bisericilor. Este un drum greu, nu lipsit de necazuri, nu lipsit de obstacole, dar posibil de a fi străbătut. Trăim într-o societate pluralistă, într-o societate care încă fierbe ca un ferment.

Și noi credincioșii, și noi preoții tuturor Bisericilor, avem o mare răspundere pentru tot ce se întâmplă în Societate. Trebuie să exprimăm adevărul, rămânând fideli identității fiecărei Biserici. Trebuie să știm care este izvorul credinței fiecărei Biserici, pe ce ne întemeiem structura noastră canonică, dogmatică, pe ce ne întemeiem crezul și slujirea noastră, ca să putem apoi pe acest temei să găsim căile de colaborare, de a da întruchipare poruncilor Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Dar trebuie, repet ca, familia să aibă o trăinicie, să aibă o sănătate morală deosebită. Tineretul trebuie de asemenea să fie sănătos și cu dor de muncă, de orice fel de muncă, căci munca îl cinstește, îl înnobilează pe om. Și de aceea cuvântul meu de prețuire și de dragoste îl repet, și-l îndrept cu acest prilej către tineretul țării noastre.

Vă văd și aici și v-am văzut și în aula Teatrului de stat și la slujba de astăzi, pretutindeni unde mă duc majoritatea credincioșilor sunt tineri. Trebuie să dăm atenție multă tineretului. Părinții să apropie tineretul, să-l înțeleagă părintește, să-l îndrume. Luați aminte iubiți părinți și frați, mame și surori, la creșterea și păzirea morală a sufletului tineretului care poate să cadă în diferite capcane, fără puterea de a se redresa. De aceea, B.O.R. împreună cu celelalte Biserici adresează un apel necontenit pentru atenție maximă la statura morală a tineretului nostru, a societății noastre, a familiei noastre, pentru a nu cădea în păcatul ca să vedem normal, ceea ce nu este normal, ca să vedem lumină, acolo unde este întuneric. Numai unde e cuvântul lui Dumnezeu, unde este Sf. Evanghelie, și învățătura Bisericii este cu adevărat lumină și trebuie ca lumina să lumineze în întuneric. Biserica se străduiește și Dvs. părinții și mamele trebuie împreună să sprijiniți strădania ei ca tineretul să fie în afară de orice pericol.

Legea firii a sădit-o Dumnezeu și în om și în natură și omul este hărăzit a fi coroana întregii creaturi, este hărăzit a împlini o misiune sfântă pe pământ, așa cum l-a creat Dumnezeu, așa cum l-au născut părinții lui.

Nu poate să aibă tineretul nostru un alt curs de viață și o altă menire, o altă educație decât acelea pe care neamul nostru românesc le-a avut de aproape 2.000 de ani. Suferim mult când vedem că lucrurile se întâmplă altfel, suferim pentru că se desfigurează chipul omului și este abătut omul de la vocația sa, de la chemarea sa. Celălalt păcat greu cu care trebuie să luptăm este acela al pierderilor de fii, din nefericire al abandonării copiilor, al acestei sălbăticii care a devenit nu numai la noi dar și în Europa, abandonarea copiilor și lipsa de iubire și grijă față de copii. Este mare păcatul în fața lui Dumnezeu. Iată ce făpturi minunate am văzut aici în seara aceasta. Am auzit cântarea fetițelor, a școlarilor. Ce minune dumnezeiască este săvârșită de familia creștină.

Cum poate Biserica, cum putem noi să trecem cu vederea această lipsă de iubire a unor părinți, a unor mame de a îngădui să nu fie mame. Este un mare păcat așa ceva. Este un păcat ca și celălalt contra firii și contra Duhului Sfânt. Așa este numit de Biserică, dar Biserica nu condamnă aceste persoane, nu le marginalizează, nu le judecă cu asprime, pentru că Biserica urmează cuvântul Mântuitorului Iisus Hristos de blândețe, de iertare. Spune Mântuitorul Hristos: „Am venit nu pentru cei drepți ci pentru cei păcătoși". Cei păcătoși sunt în grija Bisericii. Cum am putea atunci să-i urâm pe păcătoși, să-i îndepărtăm de Biserică, ca să-i pedepsim, ca să le punem de la început eticheta de oameni condamnați. Nu-i condamnăm iubiți credincioși pe ei, ci condamnăm păcatul și răul cel pricinuitor de cădere pentru cei drepți. Exemplele din viețile sfinților sunt atât de numeroase despre acei păcătoși care s-au pocăit și au devenit apoi sfinți.

Și iată că multe din acestea se pot continua. Eu știu că sunteți frământați de aceste probleme. Eu știu că sufletele dvs. sunt angajate pentru mai bine, pentru mântuirea familiei și a celor dragi.

Știu că în inima fiecărui credincios sălășluiește și o tendință spre înălțare, spre bine, spre frumos, dar în același timp și necazurile vieții îl face pe om să păcătuiască contra aproapelui contra credinței, contra Sf. Evangheliei. Sunt zbuciume sufletești și acestea iubiți frați și surori nu trebuie să vă îngrijoreze, ci trebuie doar să vă trezească atenția, să vă întărească voința spre a abandona ceea ce este rău, spre a lua calea Bisericii, calea binelui, calea iubirii. Trebuie să ne privim cu mai multă dragoste unii pe alții. Înstrăinarea, care este în societatea noastră, în societatea europeană este rezultatul lipsei iubirii. Numai interesele și concurența foarte aspre și necruțătoare față de aproapele îi face pe oameni mai egoiști, nepăsători față de ceilalți. Trăim în blocuri, așa cum sunt ele, bune sau mai puțin bune, oamenii au ajuns să nu se mai cunoască cu vecinii, să nu-și mai dea bună ziua, bună seara sau Hristos a înviat sau un alt salut creștinesc. Trăim sau ne întâlnim pe stradă ca niște străini, ca niște oameni care nu ne cunoaștem. Cea mai grea și cea mai nesuportată stare este aceea a înstrăinării omului de om, pentru că înstrăinarea omului de om înseamnă înstrăinarea omului de Dumnezeu. Fiecare om poartă chipul lui Dumnezeu. Când privim în față o persoană, chiar necunoscută, noi ne uităm la chipul lui Dumnezeu în ea și ceva tainic ne face să ne apropiem de ea când suntem în legătură cu Biserica. Atunci când nu suntem în legătură cu Biserica îi privim pe oameni cu răceală, îi disprețuim chiar și ajungem pradă egoismului care este foarte periculos. Și înstrăinarea noastră este de plâns.

Noi trebuie să revenim la bunătatea și starea părinților noștri. Treceam noi în vremea copilăriei în sat, treceam oare pe la vreo poartă, văzând pe cineva în curte, să nu salutăm, să nu dăm bună ziua, să nu zicem sărut mâna nașule sau sărut mâna bunicule? Nu se putea admite așa ceva. Era cuvântul sfânt al părinților noștri de acum 60—70 ani, era cuvântul sfânt al învățătorului care ne învăluia și pilda preotului de la biserică. De aceea sunt bunuri pe care trebuie să le redobândim, care dau valoare omului, care dau valoare societății umane și cu aceste valori noi trebuie să intrăm în Europa.

Prin grija Sf. Sinod am izbutit să predăm religia în școală, să avem peste 20 de seminarii, să avem facultăți de teologie. Și nu numai noi, ci și celelalte Biserici din țara noastră și chiar sectele și celelalte culte care ne agresează cu un prozelitism foarte necreștinesc și nefrățesc, și ele au școli. Oare nu s-ar cuveni ca să dovedim că în aceste școli îi pregătim pe copii și pe tineri în spiritul adevărului și al dreptății.

Am răspuns azi la o întrebare a unui ziarist: „Cu ce plec de la Oradea?". Plec cu imaginea credincioșilor orădeni, plec cu imaginea preoților, cu imaginea noilor mânăstiri, a măicuțelor, a călugărilor care nu erau înainte în această parte de țară. Plec cu această imagine a tineretului care m-a întâmpinat pretutindeni pe unde am fost. Plec cu acest respect nesfârșit, iubiții mei, față de dvs. toți.

Dvs. toți, credincioșii și credincioasele, sunteți comoara Bisericii. După cum Sf. Ap. Pavel îi numea pe credincioși: „Voi sunteți comoara apostoliei mele, oare aș putea să îndrăznesc și eu și să mă adresez preoților și credincioșilor orădeni, și să rostesc după vrednicie, după dreptate acest cuvânt atât de mare că sunteți și rămâneți comoara apostoliei mele?

Să ne ajute Dumnezeu ca să ne învrednicim cu toții, ca împreună să răspundem chemării la unitate a Mântuitorului Iisus Hristos, iar Biserica, ierarhii ei, preoții ei, credincioșii ei să fie pe vecii vecilor comoara apostoliei neamului românesc, AMIN!"

*

Prezent, așa cum am spus, la întâlnirea cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, la biserica Oradea-Vii, Prea Sfințitul Vasile Hosu, al Bisericii Catolice de Rit bizantin, a luat și P. S. Sa cuvântul spunând între altele:

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit al Ardealului,
Iubiți frați în Domnul,

Mă iertați că vin în fața dumneavoastră după acest val de înțelepciune la care am asistat, de înțelepciune creștinească, de care este atât de însetată lumea de astăzi. Înțelepciunea aceasta a fost acumulată pe parcursul a multor ani, în care s-a adunat și multă experiență. Constatăm atâta îndemânare în vorbire, atâta claritate ce se desprinde de pe buzele patriarhului nostru.

Vin cu acest prilej deosebit ca să-i mulțumesc în primul rând pentru că ne-a cinstit orașul, atât în numele diocezei noastre, greco-catolice cât și al diocezei romano-catolice, reprezentată aici de Prea Sfințitul Iosif Tempfli, care m-a rugat să vorbesc și în numele lui.

Vă mulțumesc P. F. Părinte că ne-ați deschis o cale nouă. Noi ne-am întâlnit într-o ocazie, îndată după Revoluție, și atunci ați strecurat un cuvânt de încurajare. N-am să uit niciodată când mi-ați spus: „Mi-a plăcut cum ați vorbit părinte".

Au trecut anii și nu puțini, de atunci. Dar eu din acel moment am rămas credincios hotărârii de a face ca această încurajare să rodească. Cu toate că nu e o roadă completă, dar nu mă las și stărui mereu pentru că a fost prea încurajator ce mi-ați spus atunci.

Acest cuvânt, în această împrejurare este de gravă tensiune și vă sunt recunoscător, după cum sunt recunoscător și Înalt Prea Sfințitului Părinte Mitropolit Antonie al Ardealului, care dacă își aduce aminte, la Salzburg, în Austria, la un Simpozion ecumenic, a spus (ați lăsat o vorbă): „Ce bine ar fi dacă noi am respecta un moratoriu, ca nici voi greco-catolicii, nici noi ortodocșii să nu ne mai jignim, să nu scriem articole jignitoare în reviste, să nu ne dăm în judecată, să nu ne bârfim unii pe alții, ba dimpotrivă, să încercăm un an, doi sau câți vor trebui, poate chiar cinci". Așa mi-ați spus atunci.

Ei, iată că acești ani au trecut, dar aici la Oradea experiența mea a dovedit că într-adevăr se poate reuși. Adică în locul triumfalismului acestuia al greco-catolicilor, care ieșind așa cum știm, din catacombe, nu făceam decât să ne etalăm meritele noastre, spre tristețea Sfintei Fecioare Maria, care a învățat modestie pe cei din jur pentru că acuma vin cu ceea ce am văzut în fața noastră și încă vedem și constatăm că trebuie să lăsăm aceste strigăte, aceste amenințări și în locul lor să întindem, să desfacem brațele în comuniune cu Dumnezeu și să ne însușim acea metodă pe care au folosit-o, în timpuri grele de restriște, înaintașii noștri, care știau să se descopere unii pe alții. Fiind vlădici de la Cluj, de la Oradea se întâlneau, se îmbrățișau, își povesteau bucuriile și necazurile și astfel și poporul profita, școlile de asemenea atât la Blaj, la Arad, la Beiuș și la Oradea, erau în bune raporturi.

Și această reînviere a poporului a făcut ca noi să facem un salt mare în civilizație, care acum foarte curios lipsește.

Noi suntem săraci într-o țară așa de bogată, cu atâtea resurse, suntem bârfiți în tot felul, că suntem leneși etc., trăim aceste momente grele.

În același timp vedem alte țări care nu au atâta belșug, dar trăiesc mai bine.

De aceea vă sunt recunoscător P. F. Părinte că ați venit în mijlocul nostru să verificați experiența noastră de la Oradea.

Eu cu fratele Ioan încercăm să ne descoperim, e adevărat și lipsurile, pentru că nu se poate, nu-i ușor să mergi pe un drum plin de bulgări și denivelat, dar înaintăm totuși și căutăm să ne întâlnim în pace și bunăînțelegere, în nădejdea că va veni și ziua aceea în care așa cum ne îmbrățișăm și căutăm sinceritatea acestei îmbrățișări, ca cei care ne văd să nu se înșele în noi, acum când într-adevăr putem să ne apropiem.

Noi greco-catolicii avem acum bucuria că acea luptă pe care am dus-o noi în acești ani după Revoluție, când era amenințată catedrala să fie spartă, adică să fie ferestrele sparte, să fie sparte ușile, am izbutit de aici din Oradea să o facem să fie pașnică, să procedăm cu bunătate din partea poporului nostru, care este bun, dar trebuie trezit la această bunătate.

Și această predică a mea, așa cum a fost ea, a putut lămuri că într-adevăr asta lipsește poporului, omenia care a murit în anii de ateism să fie reînnoită, să fie din nou pusă pe prim plan. Să zică întotdeauna părintele care moare: „Dragul meu să fii un om de omenie".

Eu acuma voi încheia, pentru că într-adevăr sunt foarte emoționat și nu pot să spun ceea ce aș dori, dar a spus destul P. F. Părinte.

Voi încheia cu o inspirație ce mi-a venit astăzi în biserică, atunci când dădeam prima împărtășanie copiilor din acest cartier. Înainte de a încheia slujba am zis: „Iubiți credincioși, haideți să zicem o rugăciune sfântă, ca bunul Dumnezeu să ajute pe frații noștri ortodocși, care astăzi își pun temelie la o biserică nouă să și-o poată vedea zidită așa cum noi o vedem pe a noastră, din mila Fecioarei Maria.

Cu acestea închei și vă promit că mă voi strădui împreună cu fratele Iosif, care este de aceeași părere, să facem totul pentru ca să putem recolta tot mai mult din aceste seminițe împrăștiate prin parohiile noastre, cu răbdare, cu dragoste, cu bunătate.

Așa să ne ajute Dumnezeu!"

*

Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh, la Oradea, s-a încheiat luni, 5 iunie, când pe calea aerului Prea Fericirea Sa s-a întors la București, lăsând în urmă bucurie și fericire în sufletele credincioșilor, care vor păstra peste ani amintirea înțeleptelor povățuiri și a dragostei cu care i-a înconjurat.

Folosul duhovnicesc rezultat dintr-o asemenea vizită, va răsplăti eforturile și osteneala Prea Fericirii Sale, ajuns la binecuvântata vârstă de 80 de ani.

Dumnezeu să-i hărăzească, în continuare, ani buni de slujire a Bisericii și patriei.

ROMÂNIA — țara pe care și-a rezervat-o Dumnezeu pentru Sine*

Dintre toți care au vorbit astăzi la acest microfon, cred că cel mai emoționat sunt eu și sarcina cea mai grea este a mea, pentru că rostirea mea nu va fi ascultată numai de Părintele Patriarh, de Părintele Mitropolit, de Părintele Episcop, ci și de profesorii mei de liceu, pe care îi întrevăd printre Dvs., de colegii de muncă și oameni cu care m-am întâlnit și am colaborat ani de zile în Oradea.

Se spune că atunci când intri în casa unui om, mai întâi să-l lauzi, ca să-ți facă o primire bună. Ei, să știți, că eu n-am să vă laud, ci vreau să pun o întrebare, la care să răspundeți fiecare în gând:

Totdeauna când se proiectează un obiectiv, un edificiu, se face întâi un studiu tehnico-economic, se fac multe studii, multe variante și după aceea se aprobă și se pune în operă. Am înțeles că deja dvs. ați făcut proiectul pentru catedrală. Nu știu dacă arhitecții sunt de față. Dacă sunt sau nu doresc să le pun această întrebare: nu cumva au proiectat catedrala prea mică?.

Uitați-vă împrejur, cât de mare ar trebui să fie catedrala Dvs. Atât cât spațiu acoperiți Dvs. aici. Aceasta este dimensiunea unei catedrale a spiritului românesc care acum prinde contur aici la Oradea.

Dacă părintele episcop Ioan a spus că astăzi este bucurie în cer, în sufletele episcopilor ortodocși români care au dorit aici o mare catedrală, eu merg puțin mai departe în timp, și mă aplec mai mult spre treptele istoriei și spun că astăzi și inima lui Menumorut se bucură în împărăția lui Dumnezeu, văzând că din cetatea de la Biharia, o cărămidă de acolo s-a pus azi aici, la Oradea.

Cetatea Bihariei se mută azi la Oradea, ivindu-se o nouă cetate de apărare a sufletelor desigur, la frontiera de vest a României.

Iubiți frați și surori ai Oradiei și Bihorului

Cei care trăiți azi aici sunteți grănicerii de suflet și spirit ai patriei noastre spre frontiera de vest. Dacă întreaga noastră patrie a fost în decursul timpurilor un stăvilar împotriva otomanilor, frățiile voastre rămâneți aici, cu tricolorul și cu Sfânta Cruce în mână și rămâneți vașnici apărători ai spiritului românesc aici la granița de vest. Nu sunteți chemați azi, în vremuri de pace, să luați arma în mână. Dumnezeu să rânduiască să nu se mai audă focuri de armă în această parte a patriei. Dar trebuie să fiți în aceeași măsură apărători ai spiritului românesc.

Această catedrală va fi un far aprins de spiritualitate spre Apus. Deja prin Facultatea de Teologie care a luat ființă în cadrul Universității din Oradea, credem că profesorii și studenții de aici încet, încet, fără spirit de prozelitism, vor face pași spre Apus, care are nevoie ca de oxigen, de spiritualitatea ortodoxă.

Aș vrea să vă spun doar atât că icoana ortodoxă este cotată ca cel mai de preț obiect în Occident.

În Franța, un profesor a cumpărat o mânăstire, care este goală și vrea ca să o umple de icoane ortodoxe, să o transforme într-un fel de muzeu, să introducă acest duh de spiritualitate în Occident.

Aș dori să vă pun la inimă, ceea ce de altfel știți, că inima țării noastre este în Ardeal. De aceea mare vigilență se cere din partea tuturor românilor și mai ales a celor ce trăiesc aici pe brazda de vest a țării. Celor care vă vor întreba de unde aveți voi țara aceasta, răspundeți-le cu această legendă. „Atunci când Dumnezeu ar fi împărțit pământul neamurilor, i-ar fi uitat pe români. Astfel o delegație de români au plecat la Dumnezeu și mai întâi s-au întâlnit cu Sf. Petru și i-au spus: Sf. Ap. Petre, iată că noi românii am rămas fără de țară, ne-ați uitat. S-a mâhnit Sf. Ap. Petru și s-a dus la Dumnezeu și i-ar fi zis: Doamne iată că au sosit aici câțiva români și spun că lor nu le-am dat nici măcar un petec de pământ. A stat Dumnezeu puțin pe gânduri și apoi a zis: Petre, du-te și dă-le țara care am oprit-o pentru noi". Iată de unde avem noi țara cea mai frumoasă de sub soare. Dacă aici a vrut să se odihnească Dumnezeu, noi avem datoria să o facem tot mai frumoasă, să fim tot mai buni, tot mai harnici și mai de omenie, ca să o putem prezenta înaintea lui Dumnezeu așa cum a dorit-o El...

Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți ca să puteți construi această catedrală și care să fie cât mai măreață.

Dacă fiecare orădean, fiecare bihorean ar contribui măcar cu o cărămidă la această lucrare, ea s-ar termina în scurtă vreme și ar putea deveni o catedrală simbol al neamului românesc.

Mulțumesc în mod deosebit Prea Fericitului Părinte Patriarh, Înalt Prea Sfințitului Părinte Antonie și Părintelui Episcop Ioan pentru faptul că au cercetat Bihorul nostru și ne-au prilejuit această sărbătoare.

† Ioan
Episcopul Covasnei și Harghitei

* Cuvânt rostit la Sf. Liturghie, de pe platoul unde se va înălța noua catedrală.

P. F. Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa"

Se cuvine să cunoaştem învăţătura ortodoxă*

Ne aflăm la trei zile după sărbătoarea Înălţării Domnului şi mă bucur că în întâmpinarea mea, alături de distinşii preoţi ai Protopopiatului Beiuş şi de credincioşii ortodocşi, se află şi reprezentanţii celorlalte Biserici. Ne este dat astfel să fim împreună, precum au fost şi Apostolii la momentul Înălţării Domnului de pe Muntele Eleonului.

Aceste momente de regăsire a noastră în comemorarea evenimentelor din viaţa Mântuitorului, a noastră, a ortodocşilor, dar şi a reprezentanţilor celorlalte Biserici care-L mărturisesc pe Hristos ca Dumnezeu şi Împăratul nostru al tuturor, ne bucură foarte mult.

Nu întâmplător, iubiţii mei, îndeobşte întâlnirea dintre oameni constituie momente de bucurie. Nu întâmplător, părintele se bucură de întâlnirea fiilor, a prietenilor şi a neamurilor. Nu întâmplător, noi creştinii laolaltă ne bucurăm când ne întâlnim în Biserică, sau în alte împrejurări orânduite de reprezentanţi ai lumii laice, cum este şi cea pentru care eu mă aflu aici. Omul este făcut ca să nu trăiască singur. Aşa l-a făcut Dumnezeu şi a dăruit pe Eva lui Adam, pentru ca împreună să se bucure. Aşa i-a făcut Dumnezeu pe toţi oamenii, ca unii să se bucure de alţii, ca neamurile, mai ales cele care cunosc Sfânta Evanghelie, să se bucure împreună, ca frontierele dintre ţări să nu fie prilej de separare şi de suspiciune, ci în duhul lui Hristos ele, naţiunile, să dea mărturie despre bucuria de a fi împreună, şi de a trăi în pace.

Pentru mine, această întâlnire este o bucurie deosebită, pricinuită de Dumneavoastră toţi. V-am văzut întâmpinându-mă, împreună cu copilaşii şi cu tineretul. V-am văzut lacrimile care au căzut din ochii dumneavoastră şi nu am trecut cu vederea bucuria pe care o aveţi atunci când ne întâlnim cu toţii. Ştiu deci că nu curiozitatea v-a adus, ci dragostea, şi a mea, şi a dumneavoastră.

Semnul că ne întâlnim, semnul că ne vedem aici faţă către faţă este semnul iubirii lui Dumnezeu faţă de noi. Căci nici un fel de bucurie nu poate avea creştinul mai mare decât atunci când se găseşte în biserică, în faţa sfântului altar, când primeşte Sfintele şi Dumnezeieştile Taine.

Biserica noastră Ortodoxă Română, iubiţilor, este păstrătoarea din neam în neam a adevărului evanghelic, mărturisit prin viaţa înaintaşilor noştri, şi adevărul acesta nu a constituit doar cuvânt şi învăţătură frumoasă, ci a fost chiar sensul vieţii, al jertfelor, al suferinţelor neamului nostru românesc. Biserica aceasta pe care înaintaşii noştri dintru început au numit-o a românilor, sau Biserica naţională, nu este numai comoara de învăţături atât de frumoase, comoara de cântări atât de fără de asemănare, nu este numai comoara de artă, în arhitectură, în pictură, în iconografie, ci este sufletul credincioşilor, unitatea lor, participarea şi cuprinderea lor în acelaş trup tainic al lui Hristos. Este viaţa noastră, rugăciunea noastră, obolul nostru, faptele noastre bune, ca rod al dragostei. Toate acestea constituie la un loc Biserica, Trupul lui Hristos, cum îl numeşte Sf. Apostol Pavel. Şi pentru devenirea mădularelor acestui Trup, pentru desăvârşirea noastră, ca oameni muritori şi purtători de trup, avem nevoie de Tainele Bisericii, de puterea ei sfinţitoare şi învăţătorească.

Capul cel nevăzut şi Cârmuitorul Bisericii este Mântuitorul Iisus Hristos. El a zidit Biserica Sa şi pe pământul ţării noastre, încă de la început, de la Sf. Apostol Andrei. De atunci şi până astăzi, neîntrerupt, flacăra Duhului Sfânt luminează sufletele noastre, le călăuzeşte, uneori le călăuzeşte şi spre jertfă, căci jertfa constituie în creştinism temelie de înălţare. Mântuitorul prin Jertfă a încoronat opera Sa pământească mântuitoare pentru noi, de la întrupare până la înălţare, şi a asigurat veşnicia Bisericii prin lucrarea Duhului Sfânt în Sfintele Taine. Noi această Biserică o slujim, pe aceasta o apărăm, şi suntem datori să o apărăm, suntem datori ca să-i arătăm prerogativele şi drepturile ei.

Se cuvine să cunoaştem învăţătura ortodoxă, iubiţi fraţi şi surori. N-am avut posibilitatea s-o facem în cei 45 de ani, când a fost interzisă orice fel de activitate catehetică învăţătorească. Acum nimeni nu ne împiedică să învăţăm tineretul şi copiii să înveţe rugăciuni şi cântări şi acest lucru a şi început, cum am văzut şi pe copilaşii dv., care mi-au oferit flori la venirea mea. Trebuie ca toţi să cunoască învăţăturile Bisericii noastre, ne trebuie muncă de educaţie religioasă, nu numai la şcoală, ci şi în familie, din partea părinţilor, a mamelor. Pentru că sunt scene deosebit de emoţionante în multe familii, când copiii învaţă ei pe părinţi rugăciuni şi le spun despre zilele de post, şi îi întreabă: unde este icoana din casa noastră? Mai ales în oraşe avem asemenea cazuri de o rară frumuseţe creştinească, când părinţii învaţă să se roage şi să se închine, seara şi dimineaţa, de la copilaşii lor. Şi aceasta e un bine, dar trebuie să fie mai ales invers: ca fiii să înveţe credinţa de la părinţii lor.

Românul ştie să se adapteze bine la situaţiile prin care trece. Noi trecem şi străbatem la un loc cu alte naţiuni europene şi de dincolo de ocean vremuri foarte grele, de încercări grele, de tulburare, nu numai a sufletelor oamenilor, din cauza îndepărtării de Dumnezeu şi de valorile Lui veşnice, dar parcă şi natura s-a tulburat; dovadă atâtea cataclisme naturale, inundaţii, cutremure, şi alte întâmplări năpraznice care se abat asupra omenirii întregi. Peste toate aces ea vin războaiele cumplite cum nu le-a mai cunoscut omenirea până în zilele noastre, ajungându-se la situaţii ca în faţa unei lumi întregi, în faţa unor autorităţi mondiale, să nu se poată împiedica armele să tragă. Şi în diferite foruri se adună, demnitari ai lumii se privesc unii pe alţii şi se despart, hotărând alte adunări, iar la faţa locului, unde sunt focare de război, se prăpădesc vieţi omeneşti cu sutele şi cu miile, cu milioanele, în toată lumea aceasta.

Omenirea are astăzi nevoie de o ancoră, aşa cum vaporul pe valurile mării nu se poate opri decât cu o ancoră puternică. Această ancoră noi o avem, din vechime, iubiţi fraţi, o avem cu toţii cei care ne aflăm aici. Bisericile toate au ancora credinţei în Dumnezeu. Credinţa în Dumnezeu îl schimbă pe om, credinţa este aceea care renaşte omul, care îl transformă, îl face mai bun, mai înţelegător, mai iubitor de oameni şi de adevăr, de demnitate şi de stimă. Atunci când Dumnezeu este prezent în sufletele noastre, cum ne spune Mântuitorul Hristos, nu mai devenim vrăjmaşi unii altora, nu ne mai ucidem, nu ne mai subminăm, nu mai căutăm să câştigăm credincioşi din Biserica fraţilor noştri, nu mai căutăm să-i momim pe unii pe la adunări sectare, pe la alte multe feluri de adunări religioase, făgăduind mântuirea, fixând anii sfârşitului lumii sau simulând vindecări miraculoase. Atunci când este Hristos cu adevărat în noi, aceste lucruri nu se mai pot întâmpla şi atunci când noi Îl cunoaştem pe Hristos, când cunoaştem învăţătura Bisericii, nu ne mai putem lăsa ademeniţi de alţii, pentru că cel care cunoaşte Sfânta Liturghie, învăţătura Bisericii noastre, cel care cunoaşte Sf. Taine sau învăţăturile pe care ni le dă Mânăstirea Voroneţ sau celelalte mânăstiri cu pictură exterioară, nu mai are întrebări de pus dacă Ortodoxia este credinţa cea adevărată sau nu şi nu-şi va vinde sufletul pentru o pomană sau pentru o făgăduinţă ori pentru un ajutor cu Biblii sau broşuri, care de care mai atingătoare de suflete şi provocatoare de dezbinare.

Adevăratul spirit creştin evanghelic la care Biserica ortodoxă ţine foarte mult şi pentru care face apel la celelalte Biserici creştine din România este acela al dragostei, al delimitării şi identităţii noastre doctrinare. Noi avem o învăţătură bine cunoscută, de două mii de ani de când suntem creştini. Nu mai poate veni cineva dinafară, sub numele de mormoni, de iehovişti, de reprezentanţi ai Sectei Adevărului suprem, şi altele cu fel de fel de nume, să ne înşele. Noi suntem convinşi că Hristos este Învăţătorul lumii. El a spus: „Eu sunt Lumina lumii". Nimeni n-a avut autoritatea până la El, până acum două mii de ani, şi nu va avea nimeni această autoritate în vecii vecilor, ca să se numească învăţătorul sau luminătorul lumii. Au încercat corifeii comunismului şi stalinismului să se erijeze în dascăli ai lumii şi am fost martori cu toţii la ce stare de dezastru şi de întuneric a ajuns omenirea prin aceste aberaţii.

Biserica noastră este o Biserică deschisă; ea nu a persecutat pe nimeni, ea a suferit întotdeauna. Am trăit atâtea secole, o mie de ani, împreună cu alte Biserici sub razele aceluiaşi soare, pe pământul nostru dătător de hrană şi de viaţă şi nu se poate să nu ajungem la înţelegere şi la iubire cu toţii, pentru că avem aceeaşi credinţă, ne diferenţiem doar prin slujbe, prin veşminte, dar Hristos este acelaşi, „ieri, astăzi şi în veci", cum spune Sf. Apostol Pavel. Hristos e acelaşi, nu-L putem schimba după părerea şi dorinţele fiecăruia dintre noi.

Avem nevoie, aşadar, şi în latura aceasta a ecumenismului, a dialogului, la care suntem mereu chemaţi, de mult discernământ, trebuie să fim stăpâniţi, şi unii şi alţii, de adevăr, de identitatea noastră. Atunci când avem identitatea noastră, ne vedem de turma noastră, fiecare, de credincoşii noştri şi nu ne amestecăm în turma vecină, nu facem prozelitism. Sigur, trebuie s-o spun, să ştiţi şi dumneavoastră, să ştie şi fraţii noştri, celelalte Biserici, că ne deranjează prozelitismul, pentru că el este străin adevăratului spirit creştin. Avem tot ce ne trebuie ca să-i putem sluji pe credincioşii noştri, conducându-i pe calea mântuirii. Iată pentru ce am ţinut ca să stărui pe lângă părinţi, pe lângă mame, pe lângă profesorii şi directorii şcolilor, pe lângă onoraţii primari şi conducători de judeţe ca să vegheze toţi la respectarea legilor, a libertăţii, care trebuie însă să fie libertatea în bucurie, nu creatoare de diviziuni şi de tensiune ori concurenţe neavenite, să fie o libertate spre ceea ce este cu adevărat drept şi sfânt, să ne facem datoria fiecare faţă de propriii credincioşi.

Trebuie să încurajăm ştiinţa de carte, pentru că aceasta îi deschide copilului şi tânărului zările vieţii. Tot astfel însă trebuie să priceapă şi dogmele credinţei, învăţăturile credinţei, care sunt foarte frumoase, dar trebuie să fie şi ele cunoscute. Noi ne silim la Patriarhie, împreună cu Prea Sfinţiţii Episcopi de la eparhii, să dăm cărţi, manuale de religie. Aveţi Abecedarul, apoi cărţile de religie pentru clasa a doua şi a treia; nădăjduim că vom avea anul acesta şi manualul pentru clasa a patra, apoi şi pentru celelalte clase. Am stăruit pe lângă onoratul Minister al Învăţământului ca de la anul viitor să predăm religia şi în licee. Trebuie să încurajăm lucrul acesta cu toţii, pentru că renaşterea noastră, ancora lumii de astăzi este Biserica, credinţa în Dumnezeu. Şi fac apel, cu acest prilej, la preoţii noştri, la frumoasa cunună de preoţi care sunt în faţa mea acum şi a Prea Sfinţiţilor, ca să consolidăm mai bine religia în şcoală. Nu se admit absenţe, nu se admite ca religia să fie tratată ca o dexteritate şi nici cu asprimea, care nu este caracteristică Bisericii noastre. Mântuitorul a spus: „Priviţi la Mine şi vedeţi că Eu sunt blând şi smerit cu inima" Aşa ne învaţă pe toţi şi în acest spirit trebuie să-i atragem pe copii. Să-i atragem şi pe directorii şcolilor, profesorii şi învăţătorii, astfel ca ora de religie să fie obiect de studiu ca şi celelalte prevăzute în programa celor opt clase primare şi nu benevol sau opţional. Catehetul, profesorul de religie trebuie să cucerească inima elevilor, cu blândeţe, cu dragoste, cu răbdare. Toate meseriile din lume sunt folositoare, dar nu sunt uşor de învăţat. Tot astfel şi credinţa în Dumnezeu, religia, cum să fie învăţată aşa de uşor? Sf. Ioan Gură de Aur ne spune că religia este cea mai frumoasă, dar este foarte grea şi se cuvine ca cel care învaţă şi cel care citeşte o carte de credinţă sau Sf. Scriptură să n-o privească doar ca o literatură, ca o istorie a popoarelor vechi, ci s-o citească cu credinţă şi cu rugăciune chiar, pentru că trebuie ca mintea să fie concentrată spre a înţelege ce sensuri au cuvintele Bibliei. Nu oricine poate să deschidă Sf. Scriptură şi s-o tâlcuiască, aşa cum fac sectanţii, care apoi vin cu tot felul de rătăciri.

Acum şi-a pus Bahaiul în funcţie toate mijloacele sale, ca să ducă lumea în eroare. Păziţi-vă credinţa, iubiţi fii duhovniceşti, păziţi-vă datinile româneşti şi creştineşti, păziţi virtuţile noastre creştine! Păziţi-vă de păcate grele, precum v-am îndemnat şi în Apelul Sfântului Sinod, păcatele legate de bietele mame tinere sau fetele care n-au ajuns mame. Păziţi-vă tineretul şi nu-l lăsaţi să decadă, nu-l lăsaţi pradă păcatului! Biserica condamnă aceste păcate şi trebuie să se înţeleagă, iubiţilor, că Biserica nu-l condamnă pe cel păcătos, în sensul că nu cere pedepsirea lui, nu-l izolează de societate. Biserica îi consideră pe toţi cei păcătoşi, într-un fel sau altul, bolnavi sufleteşte.

(Continuare în pag. a 8-a)

† Teoctist
Patriarhul României

* Cuvântare rostită în faţa mulţimilor de credincioşi, la Beiuş.

O pilduitoare slujire închinată credinţei străbune şi unităţii neamului

(Urmare din pag. a 2-a)

latului lui Ştefan de la Putna, apoi lucrările de la mânăstirile Bistriţa, Slatina, Râşca, Gorovei, Vorona, Mitropolia Veche, Bărboi-Iaşi şi altele.

Pe când era mitropolit al Moldovei, Ardealul l-a rechemat încă odată să vegheze la buna desfăşurare a vieţii sale bisericeşti. Astfel, în urma îmbolnăvirii mitropolitului Nicolae Mladin de la Sibiu, Întâistătătorul Mitropoliei Moldovei a devenit pentru un an şi jumătate între 1980—1981 şi locţiitor de Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului.

Apoi, cu ceva înainte de a împlini un deceniu de slujire în Moldova, îi este hărzit să se reîntoarcă la Bucureşti, de această dată ca patriarh al României, unde a fost instalat în noiembrie 1986. Era o încununare a unei îndelungate şi rodnice slujiri, aşa cum nu mai cunoscuse nici un ierarh din istoria Bisericii noastre. Dar Prea Fericirea Sa nu venise la Bucureşti spre a culege laurii strădaniilor anterioare ci spre a-şi asuma noi şi grele responsabilităţi.

În ziua instalării, ca patriarh, Prea Fericirea Sa spunea: „Aşez acum la temelia acestei alegeri tot trecutul meu de peste cinci decenii şi jumătate de slujire a Sfântului Altar... În toate ţinuturile din ţară în care m-au purtat rosturile ce mi-au fost hărăzite, am stăruit asupra muncii şi îndatoririlor arhiereşti cu râvnă statornică, îndemnat totdeauna de gândul de a înfăptui ceva care să rămână, de a realiza lucru trainic, care să lege de vatra credinţei străbune sufletele clerului şi credincioşilor".

Într-adevăr, noul patriarh al României s-a regăsit de îndată după instalare într-un mediu care îi era familiar şi ale cărui probleme îi erau perfect cunoscute. Şi-a mobilizat puterile şi colaboratorii spre a realiza acel **lucru trainic, în viaţa Bisericii,** spre care s-a simţit permanent îndemnat.

Dar, din păcate, vremurile nu erau prielnice înfăptuirii cu răgaz a unui astfel de lucru. În ultima ei parte de dominaţie, dictatura comunistă s-a dovedit şi mai agresivă decât fusese anterior. Nu a existat nici un domeniu în care abuzul şi imixtiunea ei să nu se fi resimţit cu putere. Dar Biserica a fost în mod special vizată. În astfel de împrejurări potrivnice, noul patriarh al ţării a avut parte de mult zbucium sufletesc şi profundă mâhnire. Nu odată autoritatea Sa şi a forurilor bisericeşti de conducere a fost grav încălcată.

Revoluţia din decembrie 1989 a pus capăt nedreptăţilor şi silniciei. Eliberată de îngrădirile şi restricţiile statului ateu, Biserica Ortodoxă Română şi-a recâştigat locul firesc în viaţa spirituală a poporului. Momentul trecerii spre o nouă lucrare, în libertate, a constituit pentru Sfântul Sinod şi personal pentru Prea Fericirea Sa prilej de reflecţie şi scrutare a voii lui Dumnezeu. S-a apreciat că Biserica trebuie să-şi continue cu şi mai mare angajare misiunea hărăzită de Mântuitorul. De aceea, s-a trecut la adoptarea unor măsuri care să garanteze intrarea în normalitate şi să facă, şi mai eficientă lucrarea Bisericii în noile condiţii. Astfel, au fost completate scaunele episcopale rămase de mult timp vacante. A fost sporit numărul membrilor Sf. Sinod prin alegerea unor ierarhi tineri ca episcopi vicari. În conlucrare cu Ministerul Învăţământului s-a pus de îndată capăt nedreptăţii ce s-a făcut în 1948 prin sistarea predării religiei în şcolile publice, reintroducându-se în şcoala generală orele de religie. Treptat au fost reînfiinţate eparhiile abuziv desfiinţate şi s-au înfiinţat şi altele noi. O atenţie specială a fost acordată învăţământului teologic de toate gradele. Facultăţile de Teologie, care au sporit de la două existente înainte de revoluţie, la 12 după revoluţie, au fost încadrate în universităţi, iar seminariile teologice, transformate în licee seminariale au devenit şi ele şcoli publice sub îndrumarea Ministerului Învăţământului şi a Bisericii. S-a soluţionat, desigur în acord cu realităţile economice de azi şi problema salarizării clerului şi au fost restituite parţial bunurile imobile ale parohiilor. În toată Patriarhia română a început o vastă acţiune de construire de biserici, mai ales în mediul urban, unde lipsa acestora este acut resimţită. Au fost întemeiate noi mânăstiri şi schituri. Presa bisericească şi publicaţiile teologice au sporit simţitor. Biblia, cartea de căpătâi a creştinătăţii a ajuns să poată fi procurată de către toţi credincioşii. S-au înlăturat obstacolele în ce priveşte opera caritativă a Bisericii, deşi, din păcate, posibilităţile economice de care dispune Biserica sunt limitate. Oricum prezenţa preoţilor în spitale, orfelinate, penitenciare este de bun augur. Un act cu profunde semnificaţii l-a constituit o nouă canonizare a sfinţilor români, a martirilor şi „atleţilor lui Hristos". Această lucrare sfântă a generat o profundă trăire duhovnicească în rândurile credincioşilor, care au dobândit convingerea că poporul şi ţara noastră se vor bucura de acum încolo de o mai mare ocrotire din partea clerului. Este aproape credem şi ziua în care Biserica îşi va relua misiunea ei folositoare şi necesară şi în sânul armatei, prin reînfiinţarea Episcopiei şi a clerului militar.

Am vorbit la modul general despre toate aceste înfăptuiri pe plan bisericesc, fără a le raporta direct la persoana Prea Fericirii Sale. Dar se subînţelege că Prea Fericirea Sa nu este străin de transpunerea lor în realitate. Pe cele mai multe dintre ele le-a inspirat personal, iar pe altele le-a susţinut cu hotărâre.

Vârsta cu adevărat patriarhală a Prea Fericitului Părinte Teoctist i-a înfrumuseţat chipul cu trăsăturile nobile ale înţelepciunii şi bunătăţii părinteşti. Resursele sufleteşti de care dispune îl fac prezent cu aceeaşi vigoare în slujirea înaltelor rosturi pe care le are Biserica astăzi.

Lungul itinerar pastoral pe care l-a parcurs într-o binecuvântată viaţă de om, l-a îndreptăţit pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist să fie numit **„patriarhul tuturor românilor"**. Este într-adevăr patriarhul nostru al tuturor: al ardelenilor, moldovenilor, muntenilor, oltenilor şi bănăţenilor. Dar este în egală măsură şi părintele spiritual al fraţilor noştri risipiţi pe toate meridianele lumii. Prea Fericirea Sa se preocupă cu atenţie de toată diaspora românească, de instituţiile bisericeşti ale acesteia şi de slujitorii ei. Cu o deosebită duioşie îi are la suflet pe fraţii noştri români din Basarabia şi se întristează pentru Ilie Ilaşcu şi ceilalţi români care zac în închisorile din Tiraspol, supuşi unui regim inuman de detenţie.

Prea Fericirea Sa este primul patriarh care a vizitat comunităţile româneşti din Ungaria, dorind a cunoaşte la faţa locului nevoile spirituale ale acestora (1994).

Într-un spirit nou, de deplină libertate şi responsabilitate, sunt abordate de către conducerea noastră bisericească, personal de Prea Fericitul Părinte Patriarh problemele ecumenismului şi ale relaţiilor cu alte culte şi Biserici din ţară şi străinătate.

Înmănunchind toate aceste lucruri la un loc şi adăugând încă şi alte înfăptuiri personale ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, cum sunt spre exemplu cele pe planul relaţiilor externe bisericeşti şi ale ecumenismului, Prea Fericirea Sa conducând nenumărate delegaţii ale Bisericii Ortodoxe Române peste hotare şi făcând parte din mai multe organizaţii intercreştine, precum Comitetul Consultativ al Conferinţei Bisericilor Europene (ales în 1979, şi activ pe parcursul mai multor ani). Nu în ultimul rând, se cuvin a fi menţionate realizările pe planul scrisului teologic, aici trebuind a aminti monografia „Mitropolitul Iacob Putneanul", tipărită la Mânăstirea Neamţ, în 1978, apoi reeditarea în 1988 a Bibliei jubiliare (Biblia lui Şerban Cantacuzino de la 1688), ca şi nenumăratele articole, studii, cuvântări şi cele trei volume intitulate sugestiv: **„Pe treptele slujirii creştine"**, credem că este pe deplin evidenţiată legitimitatea hotărârii Senatului Universităţii din Oradea de a acorda într-un cadru solemn, cum este acesta, înaltul titlu academic de „Doctor Honoris Causa" Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României.

Printr-un astfel de act, Universitatea din Oradea face încă odată dovada unei mature şi responsabile capacităţi de a preţui şi cinsti după cuviinţă, împreună cu ştiinţa, şi credinţa, virtutea şi moralitatea.

Este o deosebită cinstire şi bucurie în acelaşi timp pentru noi toţi, ca de astăzi înainte să-l putem număra pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist între ocrotitorii, diriguitorii şi binefăcătorii Universităţii noastre. Prin titlul conferit, Prea Fericirea Sa devine membru de drept al Comunităţii universitare orădene, ceea ce ne prilejuieşte posibilitatea să-l înconjurăm cu profund respect şi cu fiască dragoste.

Din întâmplare nu poate rezulta nici măcar o linie dreaptă

(Urmare din pag. 1)

nirea vârstei de 80 de ani.

Eu cred că spun lucruri de simplă complezenţă, atunci când afirm că, poate e mai tânăr decât noi toţi.

Are o credinţă puternică. Cu ea a străbătut prin vremuri grele conducând corabia B.O.R. pe un drum care a făcut-o nu numai să supravieţuiască, ci chiar mai mult decât atâta, să treacă prin epocă cu eroism creştin. Cu ajutorul harului lui Dumnezeu P.F. Sa a reuşit, împreună cu ceilalţi ierarhi, ca şi patriarhii anteriori, să menţinem credinţa în popor. Aş vrea să vă amintesc aici, deşi toată lumea ştie, dar este bine să se spună şi să se marcheze acest lucru, că iată recensământul de acum doi ani a arătat că procentul de credincioşi ortodocşi în România este de aproape 90%. Şi aceasta după aproape o jumătate de veac de încercări de ateizare a poporului român.

S-au declarat la noi la acest Recensământ 11 000 de atei, de necredincioşi. Eu nu cred în atei, pt. că nu cred că există o minte atât de limitată, încât să poată spune cu responsabilitate că tot ceea ce este împrejurul nostru, măreţia ce există în jurul nostru au apărut de la sine. Unul din marii filozofi ai lumii, Kant, spunea că **„cerul înstelat de deasupra noastră şi conştiinţa morală din noi"**, vorbesc despre existenţa lui Dumnezeu minţii celei mai simple. Nu cred că poate exista o minte adevărată, sănătoasă, care să spună: tot ce vedeţi, a apărut la întâmplare! Întâmplarea nu poate face nici măcar o linie dreaptă. Nimic nu poate apare din întâmplare. De aceea, eu nu cred nici măcar în aceşti 11 000 de necredincioşi, care s-ar fi declarat la recensământ. Vor fi fiind nişte minţi slabe, rătăcite!

Iată însă că în inimile marii majorităţi a poporului nostru s-a păstrat în cei aproape 50 de ani de dictatură şi de încercări ateiste de ucidere a sufletului omenesc şi românesc, iată că în popor credinţa s-a păstrat vie şi aceasta, aş îndrăzni să spun, s-a datorat şi credincioşiei cu care clerul nostru, de la capul Bisericii şi până la ultimul preot, a ştiut să-şi facă datoria în vremurile cele mai grele, a ştiut să pregătească preoţi, şi-a menţinut şcolile teologice, a ştiut să ţină toate bisericile deschise şi aceasta desigur şi cu sprijinul credincioşilor noştri.

Aş vrea să vă spun, şi fiecare dintre dvs poate să confirme, că iată după aproape 50 de ani de ateism militant, totuşi, câteva lucruri, după revoluţia din 1989, am putut să le constatăm toţi. Unul dintre ele: **revoluţia ne-a găsit cu toţi copiii botezaţi.** Nu credeţi că este un lucru extraordinar? Aţi asistat dvs. la masive botezuri de copii rămaşi nebotezaţi? Toţi au fost botezaţi. Am văzut la televizor câteva botezuri la cămine de copii care au fost strict supraveghiate. Atât. Încolo marea masă a românilor a trecut prin Taina Botezului, s-a încreştinat.

Tot aşa, marea masă a românilor s-a însoţit prin Taina Cununiei în căsătorie. N-am avut după 1989 cupluri care să vină să ne ceară să fie cununaţi. Aceasta o ştim noi, care avem bisericile, capelele. Preoţii toţi ştiu acest lucru. În cele mai grele vremuri s-au făcut botezuri şi cununii în biserici, în capele, unele în familii, dar s-a făcut.

Tot poporul nostru s-a încreştinat la vreme. Acestea nu sunt lucruri extraordinare şi aş vrea să menţionez că acesta este un însemnat aport al Bisericii, a conducătorilor ei şi a P.F. Teoctist, la menţinerea credinţei în viaţa poporului român în vremurile grele din care am scăpat.

Universitatea din Oradea l-a onorat astăzi pe P.F. Patriarh Teoctist. Cu acest prilej suntem şi noi aici, să ne bucurăm de această onoare acordată capului Bisericii noastre. P.F. Sa a fost onorat cu titlul de „Doctor Honoris Causa", cea mai mare distincţie pe care o universitate o poate acorda cuiva.

Aş vrea din toată inima ca, în numele Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului să-l felicităm din inimi pe P.F. Părinte Patriarh Teoctist că a acceptat aceasta onoare, tot aşa cum din inimă aş vrea să felicit pe domnul rector şi Senatul Universităţii pentru această iniţiativă, cea dintâi, onorându-l pe Prea Fericitul şi, prin P.F. Sa, Biserica Ortodoxă Română.

Vă mulţumim şi să urăm P.F. Sale aceeaşi tinereţe în alb încă mulţi ani de acum încolo.

Se cuvine să cunoaştem învăţătura ortodoxă

(Urmare din pag. a 7-a)

Chiar şi pe cei cu păcate contra firii, pentru care noi am intervenit în Parlament, că acelea sunt păcate foarte grele, dar Biserica nu-i condamnă ca atare, ci îi tratează ca pe nişte suferinzi. Biserica are responsabilitatea să-i ajute să se ridice, Biserica se roagă pentru ei, iar preoţii au datoria să le arate credinţa şi responsabilitatea lor de creştini, ca să se îndrepte. Şi Biserica, şi şcoala şi societatea trebuie să-i ajute ca să se îndrepte. Nu se poate admite că păcatul contra firii ar fi un drept al omului, cum se susţine. Nu poate fi drept al omului ceva ce desfigurează chipul omului, făcut de Dumnezeu. Dumnezeu l-a făcut pe om cu însuşirile lui foarte valoroase, l-a înălţat deasupra tuturor celorlalte vieţuitoare, i-a dat grai, i-a dat cuget, i-a dat minte, i-a dat iubire, i-a dat memorie, i-a dat voinţă liberă, l-a aşezat pe om ca să gândească, nu ca să fie pradă păcatului. Aşa sunt multe cazuri de oameni înclinaţi spre beţie sau spre alte patimi. Să zicem oare că acestea sunt un drept al omului? Să-l lăsăm să cadă pe stradă permanent? Sunt alţii înclinaţi să fure, să fie hoţi. Oare şi hoţia să fie un drept al omului? Faţă de aceştia, societatea întreagă are responsabilitate. De aceea sunt instituţiile de educaţie, începând cu familia, Biserica, şcoala şi celelalte.

De aceea trebuie să fie foarte clar: Biserica nu urăşte pe cel care greşeşte, care păcătuieşte, în orice chip ar fi păcatul. Biserica îl iubeşte şi de aceea Biserica se roagă şi se îngrijeşte de el. Pe nedrept ne osândesc unii pe noi, Biserica Ortodoxă Română, mai ales, că este prea aspră. Nu este aspră deloc. Este potrivit tradiţiei noastre şi potrivit învăţăturii Mântuitorului Iisus Hristos, căci păcatul contra firii stă şi roade şi desfigurează temeliile familiei, ale societăţii, ale omenirii, ale dăinuirii ei pe pământ. Căci Dumnezeu le-a făcut toate cu înţelepciunea Sa.

De aceea, în vremurile acestea de cumpănă, trebuie să ne analizăm pe noi, slujitorii Bisericii, fără părtinire. Noi trebuie să fim în Biserică, iubiţi părinţi, ca slujitori ai comuniunii cu Dumnezeu şi cu noi înşine. Dar, iată că şi noi avem lipsuri foarte multe în Biserică şi necazuri chiar. Atunci când turma este lăsată în voia soartei, cum vrem s-o mântuim de secte? Dacă preotul, de exemplu, nu locuieşte în parohie, dacă preotul nu predică şi nu învaţă cuvântul lui Dumnezeu în fiecare duminică şi sărbătoare, cu fiecare împrejurare, sau dacă, Doamne fereşte, este interesat mai mult de câştig bănesc, cum va mântui turma?

Avem nevoie de multă unitate în Biserică, de unitate jertfelnică chiar. Libertatea aceasta în Biserică se traduce prin disciplina canonică, prin rânduielile şi pravilele Sfinţilor Părinţi, pe care noi putem să le îndeplinim fără nici o oprelişte. Aici este libertatea. Nu este libertate aceea că fiecare preot să se îngrijească numai de ale sale, de nevoile parohiei proprii. Trebuie avute în vedere şi nevoile altor biserici. Din nefericire, nu totdeauna se întâmplă aşa. Libertatea ne este dată să o folosim împreună cu ierarhia, cu Episcopia, cu Patriarhia. Avem Fondul Central de Ajutorare, cum ştiţi, şi vreau să adresez mulţumiri foarte călduroase părintelui protopop şi preoţilor pentru contribuţia la Fondul Central Misionar. Nici un leu nu pleacă în altă parte decât acolo unde Sfântul Sinod l-a găsit că va fi de folos pentru nevoile mari ale Bisericii noastre. Căci are şi Biserica foarte multe nevoi. Noi n-am putut să dobândim încă drepturile parohiilor în întregime, adică sesiile parohiilor de dinainte de război. Continuăm cu intervenţiile. N-am putut să facem să ni se restituie casele, şcolile şi celelalte bunuri pe care le-am avut şi noi, ca şi celelalte Biserici. Ne străduim, facem în continuare demersuri.

Secerişul, iubiţi părinţi şi fraţi, este mult, şi la propriu, şi la figurat, şi în Bihor şi în toată ţara. Ne trebuie secerători. Am văzut că aveţi aici un seminar foarte frumos. I-am auzit pe copii cântând. Foarte frumos. Dar trebuie pregătiţi copiii în seminar, să aibă vocaţie preoţească. Să le descoperim vocaţia jertfelnică preoţească. Să fie prioritare în vieţile noastre slujirea credincioşilor şi slujirea lui Hristos. Să nu rămână în parohie vreun bătrân sau o bătrână, vreun sărac, vreun orfan sau bolnav fără grija preotului. Preotul trebuie să se înscrie în toate aceste activităţi, care înainte ne erau interzise, dar acum suntem îndatoraţi să le facem, pentru că nimeni nu ne mai opreşte. Nu ne este interzis să mergem la spitale, unde preotul trebuie să fie un doctor de suflete, să mergem în penitenciare, orfelinate şi cămine de bătrâni. Trebuie să accentuăm mult latura misionară la nivel de parohie, la nivel de protopopiat şi la nivel de Episcopie, de asemenea.

Iată, s-a amintit aici că-l avem în mijlocul nostru pe Prea Sfinţitul Episcop Ioan al Harghitei şi Covasnei, o Episcopie nouă, cu o situaţie foarte îngrijorătoare acolo. De secole, românii acolo au fost deznaţionalizaţi, lipsiţi de credinţă, şi de biserici, şi de limba românească, şi chiar şi de morminte. Iată, noi am depus stăruinţe, la cererea clerului şi credincioşilor din acea zonă şi am reuşit să avem Episcopie acolo. Este cel mai sărac dintre episcopi şi dintre slujitorii altarului, dintre sfinţiile voastre. Cu mare greutate i-am căpătat colo, cu bunăvoinţa autorităţilor locale, un sediu. Dar are nevoie, de ajutor căci Dânsul este, cum spuneam şi altădată, şi preot, şi dascăl, şi clopotar, şi misionar, şi episcop în acelaşi timp. Are în urmă o bogată experienţă, este bihorean, şi chiar din aceste locuri şi aceasta l-a făcut ca să vină cu noi. Ne bucurăm mult de lucrul acesta; să-l aveţi în atenţie şi dragoste, ca pe un fiu al acestor meleaguri.

Nu valorează atâta ajutorul material, iubiţilor. Să nu vă speriaţi că ne plângem de sărăcie şi tot facem apeluri. Nu din bogăţie se construiesc bisericile, nu din bogăţia sau prisosul cuiva, ci din ceea ce fiecare putem contribui. Cei doi bani ai văduvei, cum ne spune Sf. Scriptură, ne-au rămas drept model de jertfelnicie în acest sens. Din puţinul dumneavoastră se fac lucruri foarte mari. Din acest puţin, Domnul Rector a făcut biserică în Universitate, dă ajutoare studenţilor, primeşte vizite din străinătate, ajută Biserica; este membru în Adunarea Naţională Bisericească şi în Colegiul Electoral Bisericesc. Din acest puţin şi cu dăruirea aceasta se împlinesc toate, căci se adeveresc aici cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos, că pe dătătorul de bunăvoie îl iubeşte Dumnezeu întotdeauna. Dumnezeu lucrează prin aleşii Săi.

Avem multe semne şi mărturii despre acest curaj de a înălţa biserici. Am văzut aseară Mânăstirea de maici „Sfânta Cruce" din Oradea, foarte frumoasă, temeluită pe daniile credincioşilor, cu bunăvoinţa lor şi cu multă nădejde pentru viitor. Am sfinţit acolo un clopot nou şi, iată, văd aici în faţa mea pe părintele reformat din Tinca, cel care l-a executat. Vă rog să veniţi mai aproape.

(Părintele se apropie şi oferă Prea Fericirii Sale un buchet de flori, spunând aceste cuvinte:

„— Prea Fericite Părinte Patriarh, aceste flori au înflorit în curtea bisericii reformate din Beiuş. Daţi-mi voie să Vă felicit şi să Vă înmânez acest buchet de trandafiri şi să întâmpin pe Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române cu Psalmul: Binecuvântat este cel ce a venit între noi în numele Domnului!"). Apoi a continuat P. F. Patriarh:

Iată un model de ecumenism, iubiţi fraţi şi părinţi, model de dragoste creştinească. Acesta este ecumenismul practic şi marii teologi şi marii conducători ai creştinătăţii din toată lumea ar putea lua pildă de la momentul acesta, cum se înţelege ecumenismul, căci fapta aceasta ne duce sigur la Hristos, nu în altă parte. Vă mulţumesc călduros şi vă îmbrăţişez cu toată dragostea.

Iubiţilor, cred că e cazul să încheiem. Nu e uşor. Aţi văzut, aţi luat aminte câte se pot întâmpla la decolarea şi la aterizarea avioanelor. Aşa se întâmplă câteodată şi la amvon, la preoţii noştri şi nu pot face nici eu excepţie. Dar vreau să vă pun la inimă aceste adevăruri ale credinţei noastre. Rămâneţi tari în credinţa Mântuitorului Iisus Hristos, Care a pus temeliile Bisericii Sale şi în ţara noastră. Rămâneţi statornici în credinţa neamului nostru românesc, în jertfa eroilor noştri, pe care i-am pomenit joi. Şi acum venim de la monumentul din parohia Ceica, un monument foarte frumos al fraţilor noştri, pe care l-au adus tocmai din Munţii Tatra. Ce figuri de eroi are neamul nostru românesc! Atunci când vine un sectant la dumneavoastră şi vă oferă ceva ca să vă duceţi la adunare, să vă schimbaţi credinţa, gândiţi-vă şi la ei, la cei care şi-au vărsat sângele pentru neam, pentru credinţă, pentru integritatea frontierelor noastre naţionale. Şi atunci veţi avea pace în suflet.

Rugaţi pe Bunul Dumnezeu să ajute omenirea, să-L rugăm să coboare între noi, pacea să ne trimită Duhul Sfânt, Care să scoată omenirea din aceste grele încercări la care este pusă. Păcătuim în faţa lui Dumnezeu chiar noi, preoţii şi dumneavoastră credincioşii, dacă nu ne vom ruga şi nu vom face pace în familiile noastre, în sufletele noastre, cu semenii noştri şi cu Bisericile cu care noi convieţuim pe acest pământ.

Vă binecuvântez din toată inima, iubiţi credincioşi şi vă rog din partea mea să transmiteţi celorlalţi credincioşi, fiilor şi rudelor dumneavoastră, prietenilor dumneavoastră, toată preţuirea mea şi recunoştinţa adâncă pentru primirea pe care mi-aţi făcut-o astăzi.

Îl rog pe Dumnezeu să vă dăruiască sănătate, pace şi toate cele de folos sufletelor şi familiilor dumneavoastră.

Monahismul în timpul domniei lui Ştefan Cel Mare

(Urmare din pag. 1)

Viaţa monahală de o înaltă ţinută duhovnicească, pulsa în ritm viu prin mânăstirile preexistente: Neamţ, Bistriţa, Probota, Moldoviţa, Căpriana-Lăpuşna, Humor, Bohotin, Horodnic şi Iţcani-Suceava, iar prin codrii Carpaţilor, se nevoiau numeroşi sihaştri, în frunte cu Lavrentie (viitorul episcop de Rădăuţi), Daniil Sihastru (duhovnicul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt), Dorotei, Platon, Sisoe, Chiril, Nil, Chiriac, etc.

Numărul monahilor va creşte simţitor în măsura în care evlaviosul voievod va ridica noi şi durabile aşezăminte monastice, începând cu Putna, cea mai importantă ctitorie a Măriei Sale.

Prin grija Măriei Sale, deosebită pentru Biserică, viaţa religioasă ia un avânt puternic, iar dezvoltarea artelor şi a culturii bisericeşti atinge apogeul, avânt ce va continua şi în deceniul următor.

Secolul al XV-lea poate fi numit fără exagerare, secolul de aur al monahismului în general şi al vieţii pustnicesti moldoveneşti în special, în fruntea căruia stăteau judeţele Suceava şi Neamţ.[4]

Mânăstirile au fost înzestrate cu toate cele necesare, pentru ca monahii să fie scuţiţi de griji, oferindu-le posibilitatea să se ocupe de cele spirituale, alături de îndeletnicirile practice, specifice monahismului.

Chiar de la începutul ridicării ctitoriei sale de la Putna, Voievodul transferă din centrele monastice mai vechi, călugări cu însuşiri alese şi pricepuţi să copieze cărţile sfinte necesare Sfintelor Slujbe, să brodeze voalurile liturgice şi veşminte, să toarne vasele, clopotele şi sfeşnicile din metale preţioase, să picteze icoanele, să sculpteze stelajele stranilor şi iconostaselor şi să mânuiască tehnica ceramică, cu sprijinul material al domniei, să fie pentru înzestrarea tuturor aşezămintelor bisericeşti. Meşterii timpului, alături de monahi, au pus la construirea locaşurilor de cult, în piatră şi culori, tot ce au avut mai bun, mai trainic şi frumos.

Din acestea s-au păstrat numeroase obiecte, expuse astăzi prin muzeele din ţară şi de peste hotare, care oglindesc munca şi rugăciunea zilnică a smeriţilor monahi din mânăstirile Moldovei, de grija şi mărinimia Slăvitului Voievod şi de epoca cea mai strălucitoare din istoria Bisericii moldovenesti.

Dintre monahii formaţi în aceste oaze duhovniceşti, erau recrutaţi cronicarii, duhovnicii, preoţii slujitori de la curţile domneşti, maiştri şi dascăli pentru şcolile existente din mânăstirile domneşti, de muzică şi de pregătire a clerului ca şi medicii pentru spitalele sau bolniţele mânăstireşti, care urmau să se ocupe cu alinarea durerilor sufleteşti şi trupeşti, promovând grija de cel sărac, flămând şi bolnav, ştiind prin aceasta că, „slujind oamenilor, slujesc pe Dumnezeu".

Tot dintre smeriţii monahi se alegeau egumenii mânăstirilor, pe care Binecredinciosul Voievod îi numeşte: „rugătorii noştri", în documentele vremii, înaltul cler, care făceau parte din Sfatul Ţării. Aceştia erau oameni cărturari, patrioţi, căliţi printr-o trăire în adâncime a vieţii de mânăstire, prin respectarea dincolo de puterile lor, a voturilor monahale.

Numărul mare de monahi se poate deduce din faptul că, întemeind Ştefan cel Mare şi Sfânt, Episcopia de la Vad, trimite un episcop „cu mulţi călugări", care aparţineau canonic de mânăstirile din Moldova, să întărească şi să apere ortodoxia românilor transilvăneni din cele 68 sate date de Craiul Mateiaş Corvin (1456—1490) Voievodului moldodean în 1475, răsfirate în jurul Cetăţii de Baltă şi Ciceiul.[5]

Desigur că astfel de contribuţii aduse de monahi au înlesnit mult la bunele relaţii dintre Biserică, credincioşi şi domnitor, care a căutat să le creeze toate condiţiile pentru buna desfăşurare a tuturor activităţilor bisericeşti.

La Putna, vreme de 488 ani, de la trecerea „Pururea Fericitului ei Ctitor", în lumea celor drepţi, generaţiile nesfârşite de urmaşi, au adus cu ei prinosul de recunoştinţă cu inimile calde şi au păşit cu emoţie prin faţa mormântului său, cuprinşi de suflul puternic al istoriei. Astăzi după trei ani de la îndreptăţita canonizare de către Biserica „neamului românesc", vin să se roage şi să-i ceară putere, consolidare şi ocrotire în viaţă şi să mijlocească la Dumnezeu, „în continuare" pentru toată suflarea românească de pretutindeni.

4 Ieromonah Ioanichie Bălan, „Vetre de Sihăstrie Românească", Bucureşti, 1982, pag. 60.

5 Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, op. cit., pag. 486—487.

Introducere în studiul Filocaliei

(Urmare din pag. 1)

Revista oficială a Episcopiei Aradului, **Biserica şi Şcoala**, prin neuitatul preot profesor Dr. Ilarion V. Felea, a desfăşurat o muncă asiduă de prezentare a Filocaliei, de adunare de contribuţii băneşti pentru tipărirea ei. Regretând că aceste contribuţii şi ajutoare „nu sunt la înălţimea nevoilor" (dovadă — adăugăm noi, cât de înţelenit era pe atunci pământul cărţilor duhovniceşti), notează câteva nume de sprijinitori ai tipăririi Filocaliei, între care numele de pioasă amintire al episcopului Nicolae Popoviciu al Oradiei, care „a comandat 200 exemplare din volumul I, ediţia a doua, şi 250 exemplare din volumul II". A început astfel să se manifeste tot mai mult interes în rândurile credincioşilor pentru sprijinirea şi citirea cărţilor duhovniceşti.

Pentru o informare generală, pentru a deştepta interesul studenţilor noştri, prezentăm titlurile şi numele autorilor cuprinşi în cele 12 volume, cu unele scurte sublinieri care ni s-au părut mai de folos în studiul Formării duhovniceşti.

Volumul întâi cuprinde la început viaţa şi scrierile Sfântului Antonie cel Mare (pe care-l întâlnim şi în **Pateric**) apoi scrieri de ale sfinţilor Evagrie Ponticul, Ioan Casianul, Nil Ascetul, Diadoh al Foticeei şi Isaia Pustnicul. Iată câteva citate din Sf. Marcu Ascetul, din cartea **Răspuns celor ce se îndoiesc despre Dumnezeiescul Botez:** „Sfântul Botez este desăvârşit, dar nu desăvârşeşte pe cel ce nu împlineşte poruncile... căci credinţa nu stă numai în a ne fi botezat în Hristos, ci a împlini poruncile Lui... chiar dacă suntem ţinuţi sub păcat şi după Botez, aceasta nu se întâmplă din pricină că Botezul ar fi nedesăvârşit, ci pentru că nesocotim porunca şi ne alipim de plăceri... pentru că nici Botezul, nici Dumnezeu, nici Satana nu sileşte voia omului... harul Botezului se află în noi în chip ascuns, dar se dă pe faţă prin împlinirea poruncilor". Sunt — credem — argumente potrivite pentru o expunere asupra Tainei Sfântului Botez.

Volumele II şi III cuprind viaţa şi operele Sfântului **Maxim Mărturisitorul**, vestitul monah şi apărător al Ortodoxiei care a pecetluit cu sângele limbii sale şi a braţului drept credinţa sa ortodoxă. Sunt cuprinse aici cele 400 capitole despre dragoste; 200 capitole teologice şi notăm, ca de mare folos, **Tâlcuirea la Tatăl nostru.** „Tema generală a Sfântului Maxim Mărturisitorul — notează părintele Stăniloae — este urcuşul (anabasis) omului spre îndumnezeire... prin curăţirea de patimi şi prin cunoaşterea în duh a raţiunilor lumii, care sunt primele două trepte ce anticipează pe ultima şi a treia: unirea cu Dumnezeu şi contemplarea în lumina lui directă, a raţiunilor tuturor lucrurilor". Volumul III întregeşte opera acestui sfânt prin răspunsurile către Talasie, „despre diferite locuri grele din dumnezeiasca Scriptură". Notăm câteva din aceste răspunsuri: Despre îndoita naştere din Dumnezeu; Despre cele două temeri de Dumnezeu; Paharul şi Botezul; Despre deosebirea între oglindă şi ghicitură; Bucuria în întristări, etc.

Volumul IV cuprinde nume de autori cu lucrări mai mici, dintre care amintim pe Talasie Libianul, Isichie Sinaitul, Filotei Sinaitul, Ioan Carpatiul, Sfântul Ioan Damaschinul, Teodor al Edesei şi alţii. Ele cuprind „cele mai preţioase norme concrete pentru realizarea idealurilor de viaţă duhovnicească".

Volumul V cuprinde „Învăţăturile duhovniceşti ale Sfântului Petru Damaschinul", din care notăm învăţătura despre cele şapte fapte trupeşti, şi anume: 1. **liniştea** (isihia) sau petrecerea neîmprăştiată, în care se arată în ce constă şi cum se împacă **temerea** cu **nădejdea.** Temerea e cu privire la puterile noastre şi la slăbiciunea lor; iar nădejdea e cu privire la puterea Lui cea nemărginită şi la iubirea Lui cea mai presus de minte. 2. **Postul cu măsură**, care înseamnă ca omul să biruiască lăcomia pântecelui, dar să se folosească de toate spre slava lui Dumnezeu, neoprindu-se de la nimic ca de ceva rău, cum fac blestemaţii de eretici. Iar vinul, după vreme, căci la bătrâneţe, la neputinţă şi la frig, e foarte folositor; dar şi atunci puţin. 3. A treia este **privegherea cu măsură**, adică să se găsească timp şi pentru rugăciune şi priveghere; 4. A patra este **psalmodia sau rugăciunea trupească**, prin psalmi şi îngenunchieri, ca să se ostenească trupul şi să se smerească sufletul; 5. A cincea, este **rugăciunea duhovnicească** făcută cu mintea, care se fereşte de orice gând, ci priveşte numai la Dumnezeu şi vorbeşte numai cu El; 6. A şasea este **citirea cuvintelor şi vieţilor Părinţilor**, nedându-şi auzul dogmelor străine, mai ales celor eretice. Părintele Stăniloae completează, scriind: „Cunoştinţa întreagă nu se primeşte numai din Scriptură, ci şi din Predania vie..."; 7. A şaptea este **întrebarea celor experimentaţi**, despre orice cuvânt sau faptă. Toate acestea se încununează prin răbdare în toate cele ce vin asupra omului, pe care vrea Dumnezeu să le îngăduie „spre cercare şi smerenie".

Tot în volumul V se cuprinde şi **Parafraza** Sfântului Petru Damaschinul, în 150 capete ale Sfântului Simeon Metafrastul, la cele 50 de **cuvinte** ale Sfântului Macarie Egipteanul, cunoscutele **Omilii duhovniceşti** (traduse şi publicate, pe vremuri, la Chişinău şi mai nou, în Colecţia **Părinţi Scriitori Bisericeşti**, vol. 34, Bucureşti, 1992).

Volumul VI cuprinde scrierea **Sfântului Simeon Noul Teolog**, cu cele 225 capete teologice şi practice, capetele morale; Cuvântările morale întâia şi a cincea, iar din **Nichita Sthetatul** cele **300 de capete** despre făptuire; despre fire şi despre cunoştinţă; Vederea raiului.

Volumul VII cuprinde un **Cuvânt despre rugăciune** a lui **Nichifor din singurătate**; un **Cuvânt** al mitropolitului **Teolipt** al Filadelfiei; Din scrierile **Sfântului Grigorie Sinaitul** şi ale **Sfântului Grigorie Palama**, inclusiv **Tomul aghioritic**, despre cunoştinţa naturală, despre cunoaşterea lui Dumnezeu, despre viaţa morală şi despre făptuire.

Volumul VIII este deosebit de important pentru noi românii pentru că cuprinde pe lângă scrierile lui **Calist şi Ignatie Xantopulos** — operă care rezumă şi sistematizează învăţăturile Părinţilor de demult — şi scrierea Părintelui Stăniloae, **Din istoria isihasmului în Ortodoxia română.** Este printre primele şi puţinele scrieri despre tradiţia isihasmului pe pământul românesc, şi despre contribuţia monahilor români, îndeosebi a lui Paisie Velicicovschi şi a starețului Gheorghe de la Cernica la răspândirea isihasmului în ţările ortodoxe vecine.

Volumul IX cuprinde cunoscuta lucrare a **Sfântului Ioan Scărarul**, intitulată **Scara dumnezeiescului urcuş** — una dintre cele mai frumoase cărţi duhovniceşti, de care ne vom ocupa mai îndeaproape. Menţionăm la acest loc, traducerea nouă a acestei cărţi prin sârguinţa Părintelui Mitropolit al Banatului, Dr. Nicolae Corneanu (căruia i-a servit ca teză de doctorat în Teologie) şi care mărturiseşte în **Cuvântul înainte** că „dorinţa de a-l cunoaşte pe Ioan Scărarul a avut-o încă din anii studenţiei, atât pentru că făcea parte din cei mai reprezentativi Sfinţi Părinţi ai Bisericii... cât şi pentru că el a transformat simbolul Scării într-un ideal ce nu putea să nu încălzească pe orice doritor să urce treptele desăvârşirii". E o mărturie pe care o consemnăm în dorinţa de a suscita interesul tinerilor studenţi teologi, ca şi al celor dornici de viaţă duhovnicească, pentru această carte.

Volumul X cuprinde o lucrare de asemenea de largă circulaţie, opera **Sfântului Isaac Sirul, Cuvinte despre sfintele nevoinţe** asupra căreia ne propunem să stăruim, pentru folosul ce-l poate avea teologul care vrea să compună predici ziditoare de suflet, cu substanţă autentic ortodoxă. Iată câteva sublinieri: Despre smerita cugetare se spune că ea **„este haina lui Dumnezeu.** Căci Cuvântul întrupându-se pe ea a îmbrăcat-o şi prin ea ne-a vorbit în trupul nostru... de aceea tot cel ce s-a îmbrăcat în haina în care s-a arătat, s-a îmbrăcat în Hristos însuşi... în faţa celui smerit şi fiarele sălbatice se îmblânzesc căci din el se răspândeşte acea mireasmă ce se răspândea din Adam înainte de cădere, când le-a dat nume fiecăruia. Este mireasma care s-a luat de la noi şi pe care ne-a înnoit-o şi ne-a dat-o iarăşi prin venirea lui Iisus...". Despre cei ce cer şi doresc ca Dumnezeu să facă minuni şi puteri prin mâinile lor Sfântul Isaac le răspunde că „sunt ispitiţi de dracul, care râde de ei. Drepţii adevăraţi nu numai că nu poftesc acestea, ci şi când li se dau le respingu.. Drepţii adevăraţi socotesc pururea în ei că nu sunt vrednici de Dumnezeu. Şi în aceasta sunt dovediţi că sunt adevăraţi, că se socotesc pe ei păcătoşi şi nevrednici de grija Lui".

Volumul XI cuprinde scrierea **Sfinţilor Varsanufie şi Ioan, Scrisori duhovniceşti**, în care, sub formă de întrebări şi răspunsuri, se descrie „şlefuirea treptată a omului de tot ce l-a coborât de la omenescul lui, care nu se poate realiza decât în comuniune între oameni, alimentată din comuniunea lor cu Dumnezeu". Cartea a avut o mare influenţă în spiritualitatea ortodoxă, dovadă fiind mulţimea manuscriselor din ea, aflătoare în Biblioteca Academiei Române.

Volumul XII cuprinde scrierea **cuviosului Isaia Pustnicul: Douăzeci şi nouă de cuvinte**, care încheie această comoară a Ortodoxiei româneşti, dar de neprețuit al Părintelui Stăniloae făcut Bisericii noastre, fapt pentru care el merită recunoştinţa noastră şi a generaţiilor care vor urma. „Formarea duhovnicească şi misionară a tinerelor generaţii va avea, în această măreaţă operă, ca şi în celelalte cărţi asemănătoare, o şcoală duhovnicească neîntrecută, şcoala vieţii desăvârşite, prin care se primeşte un spor de lumină, un spor de viaţă, de sfinţenie şi de fericire". (Citat după Pr. prof. Ilarion V. Felea).

ANUNŢ IMPORTANT

La intervenţia Cancelariei Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Ministerul Învăţământului a aprobat înfiinţarea unei clase de cântăreţi bisericeşti care va funcţiona începând cu anul şcolar 1995/1996 în cadrul Liceului Teoretic „Doamna Stanca" din municipiul Făgăraş.

Se primesc absolvenţi a 8 clase, limita de vârstă fiind 20 de ani (25 de ani cu aprobare specială — dispensă de la Mitropolitul sau episcopul locului).

Probele de examen se dau la Muzică, Cunoştinţe religioase şi Limba şi Literatura română, programa pentru fiecare materie fiind comunicată la toate protopopiatele Arhiepiscopiei noastre.

Înscrierile se fac la secretariatul Liceului între 15—26 august iar examenele se vor susţine la acelaşi liceu între 26 august — 1 septembrie 1995.

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiei, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU